

קובה לנהמה

אסופת הגות ושירה

תיקון תשרי

| עיטת באוקטובר | עמיני עברת |

כולנה

בית לתרבות, חיות ומוסות

◆ Kulina Ltd ◆

© כל הזכויות שמורות לכולנא
נדפס בישראל תשפ"ד 2024

עריכה: צורית בוטקילה
עיצוב: משה קקון, סטודיו פנדה
תמונות: בית הספר ליצירה מסורתית עכשווית

האסופה יצאה לאור בעזרת:
עמותת צעירים בירוחם, מרכז שז"ר, משרד המורשת, קרן פוזן,
פדרציית סן פרנסיסקו, כולנא

קֹזְכָה לְנַחְמָה

אסופת שירה והגות

תוכן עניינים

6 ..... ברכת הבית

בדק בית

8 ..... ללא שם 2024 / תמר רווד שבתאי

10 ..... ערב יום כיפור / חניאל אלמקייס

12 ..... וּנְתַנָּה תְּקֵף / הילה שלומי

13 ..... בין שמיני עצרת לשמחת תורה, בין גלות לגאולה / לין בן שושן

16 ..... רסיסים / עדי גם זו לטובה

17 ..... מעשה מביטחון שאבד / צורית בוסקילה

19 ..... כלים שבורים / כרמל יוגב

21 ..... לא צריך לכעוס / צופיה שישפורטס

22 ..... גלות יוסף וגאולת המשפחה, גלות המשפחה וגאולת העם / יניב יצחק

רעידת אדמה

26 ..... ללא שם 2024 / נועה בן פורת

28 ..... קינת בארי / יגל הרוש

29 ..... הסתוות / תמר רווד שבתאי

30 ..... הרוגי מלכות והרוגי הזמן / קובי יפרח

37 ..... מלחמת שמחת תורה / מיכל חכם

38 ..... אסיף / רותם גינת

39 ..... ללא שם 2024 / נועה בן פורת

הכנסת אורחים

- 40 ..... סחיבה / תמר רווד שבתאי
- 42 ..... יום מלא אדזה / עמוס זרוק
- 43 ..... בין ערביים של טבת / מיכל חכם
- 44 ..... עקדה וארעיות / רותם ברקוביץ
- 45 ..... קפסולות של הקשבה / דוד גרושקו
- 46 ..... היכל המלך הנווד / יגל הרוש
- 47 ..... מסילותיה / קימי מרים יפרח
- 51 ..... גבולות / צורית בוסקילה
- 52 ..... הגוף והלב: בין שינה לערות / מורן פרארו
- 55 ..... קול דודי דופק - התבוננות חדשה בלב שנחבט / יגל הרוש

התקוה השניה

- 58 ..... תיקון דורש עבודה מרובה / יונית קריסטל
- 60 ..... אפשרות אחרת / יגל הרוש
- 60 ..... מסמר / עמוס זרוק
- 61 ..... פיוט ערש לסוכות / נדב כהן
- 62 ..... סוכת מרפא / צורית בוסקילה
- 63 ..... תיקון דורש עבודה מרובה 2 / יונית קריסטל
- 64 ..... על אֵם הַדָּרָךְ: מחשבות על אם, אמון ואמונה - בצלא דמהימנותא / רעות עמאר
- 69 ..... תקוה / רותם גינת
- 70 ..... כאור בשולי הענן- מחשבות על איחוי הלב / רחלי שרייבר
- 72 ..... תנשמת / צופיה שישפורטש
- 73 ..... נשמה פשוטה / מיכל שגיא
- 74 ..... אנטומיה של מילים / שירי וידן

ברכת הבית

עברה שנה.

מה נאמר, קשה למצוא מילים.

והנה אנחנו בפתח השנה החדשה, חגי תשרי עומדים מעבר לשער, נבוכים, מציצים לעברנו בהיסוס, לוחשים את התפילות, הפיוטים, הבקשות. ואנחנו, עוד רגע וניכנס, נסכים ונשלח את השנה הזו שהיתה.

ואיך נמשיך ממנה, מה ניקח איתנו, מה נשליך?

תשרי השנה מציע לנו תיקון, תיקון רציני, כזה שאחרי שמקלקלים, כזה שיכול להביא נחמה. ואת הנחמה הזו אנחנו מחפשים בתוך החגים.

אספנו לכאן מחשבות, שירים, תמונות, שלוקחות אותנו את המהלך של החגים למן השישי באוקטובר ועד לשמחת תורה, וכך מחולקים הפרקים. בדיק בית פותח עם חשבון הנפש ופצעי השישי באוקטובר, רעידת אדמה הוא הפרק הפורק את הכאב העצום של השביעי באוקטובר. הכנסת אורחים ממשיך ליום כיפור וסוכות, ונוגע בכל מה שמביא המתח של בית וחוז, בין העראי ליציבות, השינה והערות. והפרק האחרון נקרא תקוה שניה ולוקח אותנו אל שמחת תורה בחיל ורעדה, ברצון לנחמה וריפוי.

אנחנו מדמיינים ומציעים לך להכין כוס תה עם נענע (וסוכר), להתיישב בסוכה, ולדפדף בשקט של בוקר, להרהר אתנו יחד על המשמעות שיכולה לתת מעט נחמה בזמן כזה. ואחר כך לשבת שוב, בחיק שכנים, חברים ומשפחה, ואחרי הקוסקוס לשלוף את האסופה, להקריא לחבר'ה ולפתוח שיחה טובה.

ובסימן מסורתיות של מעשה אבות, יעקב אבינו נוסע לסוכות ממש לאחר אירוע הקרב עם המלאך, כשהוא יוצא ממנו צולע. כתוב בבראשית לבי: "וַיַּעֲקֹב נָסַע סִכְתָּה וַיָּבֹן לוֹ בֵּית" ובפסוק אחרי כתוב: "וַיָּבֹא יַעֲקֹב שְׁלָם". הזוהר דורש על כך ושם לב לתהליך הזה של יעקב, מן הצליעה דרך הסוכה ועד לשלמות: "וימתי? היתה העמיד האמצעי שלם? כשמתחבר עם השכינה. זהו שכתוב וַיַּעֲקֹב נָסַע סִכְתָּה וַיָּבֹן לוֹ בֵּית. זהו שכתוב וַיָּבֹן יהו"ה אֱלֹהֵי"ם אֶת הַצֶּלַע. בְּאוֹתוֹ זָמַן שֶׁהִתְחַבֵּר עִמָּה, וַיָּבֹא יַעֲקֹב שְׁלָם, בְּאוֹתוֹ זָמַן הָיְתָה הַסִּכְתָּה שְׁלֵמָה" (תיקוני הזוהר כב'). הצליעה מתרחשת כאשר הצלע אינה מתחברת לצלע אחרת, כאשר אנו בפירוד. הבירור שיעקב עובר מול המלאך משאיר אותו בצליעה, וכאשר הוא מצליח לייצר בתוכו חיבור מחודש, שהרי הוא

ספירת תפארת, של החיבור, האיזון בין שמאל וימין (בלי פוליטיקה), אז הוא מגיע לבניית הבית, שמקבילה ואולי אפילו מתקנת את בריאת האדם. כך הוא מגיע לאיחוד הקב"ה ושכינתו, לשלמות. והיכן מתרחש תהליך החיבור? בסוכה. דווקא בסוכה הוא בונה לו בית.

שנתברך ביכולת לבנות לנו בית מתוקן דווקא בסוכה, ביציאה מן הבית, בהבנה ששם מתרחשים החיבורים, בין הקרשים, תחת הכוכבים, במשב הרוח, בקולות הסוכות שמסביב. שיגיע עלינו שמיני עצרת לטובה, לתקווה, שיביא אתו נחמה רכה.

אל נא רפא נא לה.

והשב ארצה בניך ובנותיך.

"שְׁנִזְכֶּה לְכֹל בְּרִכּוֹת בְּשָׁבַעַת יְמֵי סֻכּוֹת".

צורית בוסקילה

תמר רווד שבתאי, ללא שם 2024

בדק בית

ערב יום כיפור

/ חניאל אלמקייס

ערב יום כיפור. בתי הכנסת מתחילים להתמלא. פרצופים קבועים לצד פרצופים שמפציעים מכיפור לכיפור. אני תופס את מקומי ליד סבא שלמה. עוד רגע ונתחיל. לך אלי פְּשׁוּקְתִי, בְּךָ חֶשְׁקִי וְאַהֲבָתִי. חזן לרגע מציע ביצוע סולו מרגש לפיוט הפותח את תפילת כיפור. סבא שלמה, שתמיד היו לו אמרות קטנות, שלפעמים רק שנים אחר כך הבנתי את גדולתן, חיזלש את האירוע. הפיוט נועד לעורר את לב הציבור לקראת כיפור, הוא אמר, ולכן צריך לשורר אותו בציבור.

סבא שלמה היה שליח ציבור. היה לו ידע עצום בעולם הפיוט והתפילה, ועד היום אני במרדף חסר סיכוי אחרי דיוקי התפילות, הלחנים והפיוטים ששמעתי ממנו. למרות זאת, לפני הכל, סבא שלמה תפס את עצמו כשליח של הציבור, מתוך הבנה עמוקה שכל הווייתו בבית הכנסת נגזרת מהאופן שבו הפעולה שלו פוגשת כל אחת ואחד במרחב התפילה. לתפילה, יפה ככל שתהיה, אין משמעות אם היא לא נוגעת באנשים.

תפילה בבית כנסת מרוקאי, בנויה על שיח תמידי בין החזן לקהל. לעיתים קריאה ומענה, לעיתים שירה משותפת. השותפות מאפשרת לקהל להישאר בעניינים, וכמובן לעבור את חוויית התפילה יחד עם כולם, ולחזן זמן לקחת אוויר. פיזית - ממש לנשום, ומטאפורית - לנשום את הציבור ולחזק את המחויבות ההדדית.

לך יְדִי לְךָ רַגְלִי, וּמַמָּה הִיא חֶכְוֹנָתִי

לך רוחי לך כחי, ומבטחי ותקונתי

הפיוט "לך אלי תשוקתי", הוא הפיוט הפותח של יום הכיפורים. הפיוט עוסק בוידוי מתוך התמסרות, ויצירת סינרגיה בין הקשר עם בורא עולם לבין המציאות שלנו. קריאה עמוקה יותר של הפיוט הובילה אותי למחשבה שהפיוט מתאר את היחסים בין שליח הציבור לציבור. הגוף והנשמה של שליח הציבור מוקדשים לקהל כקבוצה, אבל גם לכל אחת ואחד מהפרטים. בהדדיות המתבקשת, הציבור הוא זה שמזין את הנשמה והגוף של שליח הציבור בכוחות הדרושים לו להוביל את הציבור.

לְךָ יָחִיד בְּלִי שְׁנִי, לְךָ תּוֹדָה יְחִידָתִי
לְךָ שְׁבָרִי רַפְּא שְׁבָרִי, וְאֵת צִרִי וּמִכְּתִי
לְךָ אֲנִי בְּעוֹדֵי חַי, וְאֵף כִּי אֲחֵרֵי מוֹתִי

עוד רגע כיפור. בכל שנה אני מנסה למצוא את הנקודה שסביבה אוכל להתכונן ליום הזה. אחרי השנה המוטרפת שעברנו, מרגיש קושי למצוא נקודה שכזו בתוך הכאוס הרגשי והפיזי שאנחנו נמצאים בו. אבל אני אוהב את כיפור. זה יום שמעורר בי הרבה זיכרונות וחוויות מסבא שלמה, לו היה זה יום השיא כשליח ציבור. ואולי נקודת החיבור שלנו השנה צריכה להיות - איך כולנו הופכים להיות שליחי ציבור - לכוון את המעשים שלנו, קטנים כגדולים, לאנשים, להבין שהמשמעות האמיתית של התנועה שלנו בעולם נגזרת מהמקום בו היא נפגשת עם אנשים אמיתיים, ובעיקר, לשאוב מכל אחת ואחד את הכוחות שיש להם לתרום לנו. כמו מגדל סולארי, אנחנו יכולים להיטען מאלפי מראות המשקפות לנו את המציאות מכיוונים שונים, ומכוונות אלינו קרני אור שמצטברות למקור אנרגיה עצום. ומי לא היה רוצה לסיים את כיפור עם סוללה טעונה במלואה.

וְכָל מִי שְׁעוֹסְקִים בְּצַרְכֵי צְבוּר בְּאַמוּנָה. הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִשְׁלַם שְׂכָרְם
וְיִסְרֵר מֵהֶם כָּל מַחְלָה וְיִרְפָּא לְכָל גּוּפָם וְיִסְלַח לְכָל עוֹנָם. וְיִשְׁלַח בְּרַכָּה
וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם עִם כָּל יִשְׂרָאֵל אַחִיהֶם.

וְנֹאמֵר אָמוּן.

וּנְתִיבָהּ דְקָרָךְ

/ היללה שלומי

וּתְשׁוּבָהּ

לשוב אל שורשי עמי
לשוב אל בית אבי ואימי
לשוב אל האני

וּתְפִלָּהּ

לפלל לאחדות עמי
לפלל לשמחת בייתי
לפלל להוויית האני

וּצְדָקָהּ

להעניק כבוד לכל בני עמי
להעניק אהבה לבני ובייתי
להעניק שלוה לי

מַעֲבִירִיו אֶת רַע הַגְּזֵרָהּ.

בין שמיני עצרת לשמהת תורה, בין גלות לגאולה

/ לין בן שושן

בשביעי נפרצו החומות. בשביעי נפרצו החומות, אבל עוד לפני השביעי השחור ניתן להבחין כי אנחנו בחמש שנים של פריצת חומות. של שבר. זה התחיל בשבר בריאותי במשבר הקורונה, המשיך במשבר החברתי בחברה הישראלית בעקבות החקיקה בענייני מערכת המשפט, ובהמשך ישיר לכך הגיעו אירועי יום כיפור בתל אביב, והמשבר הנוכחי פרץ בשדה הלאומי עם פריצת חומות הבית המשותף בשביעי לאוקטובר. התודעה הסביבתית, החברתית, הלאומית, הקהילתית והאישית נתונה בתוך משבר.

בכל אחד מן האירועים הללו היקום קרא לנו לעצור. ובחלקו עצרנו. בקורונה נכנסו לבתים או שהתפללנו באוויר הפתוח ומצאנו פתרונות יצירתיים להתחבר ולהרגיש את הביחד שכולנו כמהים לו. בטבח הנורא עצרנו כי קם עלינו אויב חיצוני שהיינו חייבים להתגונן מפניו. עצרנו את המלחמות הפנימיות שהחלו בשנתיים האחרונות והתחלנו לקחת אחריות על הבית המשותף שצריך להיבנות פה ביום שאחרי. הזמן היחיד בו לא עצרנו היה כאשר החברה הישראלית בערה בעקבות החקיקה הנוגעת למערכת המשפט. כל צד היה בטוח בצדקת דרכו ולא עצר לבחון את הקשר עם חברו.

מעניין לראות כי המלחמה התגלגלה לפתחנו בתומה של שנת שמיטה. כנראה שלא רק האדמה היתה צריכה לזכות לשמיטה, אלא גם אנחנו כחברה התבקשנו לשבות, ולשהות, להתנקות מהרגלים, ולעצור מן המשברים שיצרנו.

בימים שאחרי אירועי יום כיפור תשפ"ד בתל אביב התכנסנו מספר חברים מקהילת כולנא תל אביב וניסינו לעסוק בהצעת התיקון של המסורת הספרדית לנוכח האירועים הללו, וחלמנו כי ההזדמנות לתיקון, לביחד המשותף סביב ספר התורה בו לכל אחד יש מרחב ומקום, יגיע בשמחת תורה. מי ידע באותו שבוע כי בשמיני עצרת לא תהיה שום הזדמנות לתיקון, אלא רק הטבח הנורא. ללא ספק הייתה זו קריאה חזקה לתיקון.

השנה האחרונה הייתה מעבר בין עונות של הנפש. השנה הזו לימדה אותנו לנסות להתבונן ולצמוח מכל אחד מהמועדים שעברנו השנה. כך, חנוכה לימד אותנו לראות את האור בתוך החושך הגדול, את הערבות ההדדית שפרצה לה בחברה הישראלית, את הסדק ממנו צמח אור בשמיני לאוקטובר ויצמח בעזרת השם כשכל האירוע הזה ייגמר. פורים כמו סוכות לימד אותנו להיות בשמחה שבארעיות ובראיית הטוב גם בתוך השבר הגדול, ופסח לימד אותנו את האחריות הנדרשת מכל אחד מאתנו, ואת הצורך להתבונן ולבחון מה הביא אותנו למיצר שאנו נמצאים בו, מה הכניס אותנו למצרים שעדיין מצרה על החברה הישראלית.

השנה הזו הייתה צריכה להיות עבורנו קריאת השכמה, אך כמו בכל אחד מן המשברים אשר התגלגלו לפתחנו בשנים האחרונות, לא ידענו לנצל אותה עד תום. הערבות ההדדית אשר הרחיבה לכולנו את הלב בשמיני לאוקטובר, והזכירה לנו כמה טוב העם שלנו, עם ישראל, התחלפה לה בחזרה במחלוקות המוכרות שמלוות את החברה הישראלית בחמש השנים האחרונות - החל מהתנגדות לחיסונים, לסגרם, לחקיקה המשפטית ועד לפדיון שבווינו היקרים. לכן היום, עם ציון שנה למלחמה, יש מקום לקריאת השכמה מחודשת.

כנראה לא סתם המלחמה הזו צריכה להימשך שנה שלמה. כעת עלינו לסגור את כל המעגל ולצאת ממנו לדרך חדשה. על כל אחד להבחין בליבו, ובקהילתו הקטנה והגדולה, מה היה חלקו בשישי לאוקטובר, ומה תפקידו ותרומתו בשמיני לאוקטובר. אפילו עוד לפני הקריאה לאחדות, העולם מבקש מאתנו התבוננות, עצירה וחשבון נפש אמיתי שממנו נוכל לבנות חברת מופת ביום שאחרי המלחמה. חברה שראויה לנו ושאויה ראויים לה.

בתוך כך, בעוד שלושת השבועות המפרידים בין י"ז בתמוז לבין תשעה באב הינם זמנים של שבר, קריעה וכאב, שלושת השבועות בהם אנו נמצאים כעת, בין ראש השנה ליום שמחה תורה, הם זמן של בנייה, צמיחה ותיקון. עלינו לקחת אותם בשתי ידיים ולהפיק מהם את המירב.

מסורת חכמי צפון אפריקה, הראו תמיד לנגד עיניהם את המתניות, את

הקהילה, את אתגרי הזמן והמקום, את צרכי השעה, את הקיום הבין דתי המשותף, יכולה להוות עבורנו מגדלור באפלה, על מנת לצמוח מהשבר הגדול שהזדמן לפתחנו. מהגלות העצומה בה אנו נמצאים, באמצעות עבודה פנימית עמוקה ומשמעותית של כל אחד ואחד, נוכל להביא את הגאולה בעם ישראל. זה בכוחנו ובחירתנו. חלק מן הגאולה היא היכולת לספר סיפור. ובתוך כך הגאולה תגיע כאשר נספר מחדש את הסיפור של החברה הישראלית לאחר השביעי באוקטובר, ויהיה זה סיפור חדש ושלם, בו לכל אחד יש מקום בתוך השלם הגדול שהוא החברה הישראלית.

בתפילה כי שורות אלו לא תהיינה רלוונטיות עד הוצאת הגיליון, אך השלב ההכרחי בדרך לריפוי החברה הישראלית הוא החזרת כל 101 אחינו ואחיותינו הזועקים אלינו משבי החמאס. אנשים אלו נחטפו כאשר רקדו במסיבה, ישנו בבתים או שירתו בבסיסם והגנו על הבית שלנו. עד אשר המתים לא יוחזרו לקבורה והחיים לא ישובו לשיקום, נוסיף להיות עדיין בשביעי לאוקטובר ולא נוכל לצמוח אל עבר עתיד חדש לחברה הישראלית.

ולעת סיום ברצוני להקדיש מספר מילים לנשים הנעדרות מההנהגה שלנו, ההנהגה המדינית אך גם זו הרוחנית. לפני הרגע הנבואי של קריעת ים סוף הייתה זו מרים הנביאה אשר הכינה העם לקראת הגאולה הקרובה, והיא עשתה זאת בעוצמה עדינה ובחכמת נשים, בתופים ובמחולות. בנוסף אליה, הייתה זו יהודית אשר חיסלה את הולופורנס שר הצבא והצילה את עם ישראל. הייתה גם אסתר המלכה, שהצילה את עם ישראל והייתה חנה בת מתתיהו אשר הובילה את אחיה להתחיל את המרד בחשמונאים. כל אחת מן הנשים הללו צריכות לעמוד לנגד עינינו כהשראה לפעולה, ללקיחת מקום ואחריות במרחב המשותף למען איחוי השברים בחברה הישראלית של אחרי השביעי באוקטובר. גבורתן וחכמתן של הנשים הללו הצילה את עם ישראל, ויכולה להציל אותנו גם במשבר הנוכחי. עלינו ללמוד ממסורת אמותינו, מהתרבות המשותפת ומחכמתן העתיקה ולאמץ אותן אל חיקנו על מנת לצמוח מן השבר, מן הכאב. נקודת מבטן של הנשים, נקודת מבט מאחדת, מתונה, בעלת עין טובה, יכולה לרפא הן את הקשר בינינו והן את הקשר עם שכנינו. עלינו ללמוד מכך ולאמץ זאת, נשים וגברים כאחד.

רְקִיָּהִים

/ עדי גם זו לטובה

וְרִאֲיָתִי
אֶת כַּד הַחֶרֶס הַשָּׁבוּר
שְׁעוּמֵד עַל הַמַּדְף הָעֲלִיוֹן
נִשְׁמַט לְאֲדָמָה
לְרִסְיָסִים

אוֹי לִי
עַל גְּלוֹת דְּבוּרֵי
אוֹי לִי
אִם אֶחְמִיץ
אֶת סוּדוֹ שֶׁל הַסוּד
וְאֶרְדָּם

לִיל שְׁבַת
מִשְׁמַרְתְּ שְׁלִישִׁית שֶׁל לֵילָה
הַלְבָּנָה מִתְחַסְּרָת
וְיִלְלַת הַפְּנִים בַּמַּדְבָּר
כְּכִי הַמְּלֹאכִים
בְּשָׁמַיִם

זוֹעָקִים
עַל הַשָּׁבֵר
שִׁיטוּדוֹ אֶהְבֶּה

סוּדוֹ הַקָּשָׁר
הַמְּתַקֵּרֵב
הַמְּתַרְחֵק

מְחִיאַת כֶּף
הַתְּמַתְּקוֹת הַדִּיר
הַתְּמַתְּקוֹת הַחֶסְרוֹן

מעשה מביטחון שאבד - קריאה מהודשת לטקסט

/ צורית בוסקילה

(*מבוסס על היכרות הסיפור)

תמיד אהבתי את הסיפור "מעשה מביטחון" של רבי נחמן, למן הרגע הראשון שנקרה לדרכי, והלמה אותי התחושה שרבי נחמן הצליח לזקק, כמו תמיד, את המתח העדין של חוט השערה הדקיקה שמבדילה בין הייאוש לתקווה, בין הביטחון לחרדה. הגיבור בסיפורנו הוא בהחלט דמות דיוקנו של האדם המסורתי הטיפוסי, הולך בדרך, קשוב למציאות, חי בפשטות, ביומיומיות, ומשתנה בהקשבה מרשימה לגזירות המציאות, יודע להתאים את עצמו למצב, לא אווז ברעיון מסוים מלבד הרעיון של לחיות בשמחה ובפשטות.

השנה כאשר הגעתי לסופו המפתיע של הסיפור אחזה בי יראה עצומה, כשהבנתי שאפשר לקרוא אותו ממש במיוחד עבור השנה שחלפה. הרגע הדרמטי בסיפור שבו נקרא האיש להרוג בחרב אדם אחר, זה הרגע שבו הדמות חורגת מהזרימה הרגילה בסיפור, ומתעקשת לשנות כיוון. זו בעצם נקודת המפנה בעלילה. מה שבובר יקרא לו "רגע היפוך הכיוון".

ופתאום אני מבינה שזה מעשה מביטחון שאבד. שזה המעשה שבנו. בשנה שהתעקשה גם היא לקחת מאתנו את הביטחון בצורה כל כך בוטה ואגרסיבית, שנה שמעוררת אותנו לשאול ולבדוק מחדש היכן יש לנו לאחוז, כאשר לא נשאר תנאי אחיזה. והנה משרטט לנו רבי נחמן, איך כשהביטחון אוזל ואוזל, אנו נדחקים לאט לאט לפינה ונוטים לחפש אשמים, וממש להרוג אחד את השני, להניף חרבות. זו התנועה האנושית המצויה - כשפוגשים חוסר ביטחון ואין במה לאחוז קופצים להאשמה. כמה קשה לשאת את זה בלי להשליך החוצה.

ומה עושה הגיבור? נאבק ומתעקש להימנע מהנפת החרב, נלחם בצורך להילחם, וגם כאשר הוא מוכרח בעל כרחו, הוא נחלץ בתחבולה גאונית - הוא פשוט חושף את קלונו.

בואו נחשוף כולנו את החיסרון, את כל מה שהסתרנו אולי אפילו מעצמנו, שכיסינו היטב מבחוץ. נחשוף ונראה שכולנו מחזיקים בדמות נוקשה וצדקנית שמכסה על חסרונות מכוסים. נחשוף את החרבות שלנו ונבין שהן לא כל כך רציניות כמו שאנו מחזיקים מהן.

ובואו נצחק על זה, ביחד. יש פה כל כך הרבה זיוף, אז למה לא להרים מזה הצגה.

הרי אם חושבים רגע, גם ככה יש פה הצגה, יש פה זיוף, נשאר רק לשנות את נקודת האחיזה, לא לקחת את זה כל כך ברצינות, להשתעשע, ולהבין שכולנו באותה סירה של חסרונות.

אולי זו הדרך היחידה לצאת מהפינה שנדחקנו אליה, או מהמערבולת שנסחפנו לתוכה.

כלים שבורים

/ כרמל יוגב

כִּי דַרְכָּךָ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֵלִים נִשְׁבָּרִים וְאַתָּה עוֹשֶׂה גְדוּלוֹת וְנִפְלְאוֹת עַד אִין חֶקֶר... וּבְכוּחֶךָ הַגְּדוֹל אַתָּה מַעֲלֶה וּמְקַבֵּץ שְׂבָרֵי כְּלִים נִשְׁבָּרִים, שְׂבָרֵי שְׂבָרִים, וְאַתָּה מְסַבֵּר וּמְסַקֵּן אוֹתָם בְּחֶסֶדְךָ, וְאַתָּה מְחַדֵּשׁ אוֹתָם כְּבָרְאשׁוֹנָה בְּיָתֶךָ שְׁאֵת וּבְיָתֶךָ עַז, וְאִין שׁוּם נִצּוּץ נֶאֱבָד וְנִדְחָה מִמֶּךָ, חֲלִילָה, כִּי בְּיָדְךָ כַּח וּגְבוּרָה וּבְיָדְךָ לְגַדֵּל וּלְחַזֵּק לְכָל".

(ר' נחמן, "ליקוטי תפילות", תפילה י"ד)

נדמה כי מאז השבעה באוקטובר, הרבה נשבר; הקונספציה, האמון, הסיפור, הביטחון, הבית, הלב, אנחנו... נדמה לפעמים שאנחנו כלים שבורים, שהעולם שבור. באופן ויזואלי אנחנו עדים להרס ושבר שאין כמותו, בתים שנהרסו, משפחות שנקרעו, מאדמתן, מביתן, מיקריהן... הלב נשבר ולא מפסיק להישבר מחלל שנהרג, מחטופים, מעוולות ושבר בתוך העם. וזה בלתי נסבל וקשה לעיכול.

ר' נחמן פונה לרופא לשבורי לב, לקב"ה, ומתפלל לחיבור ושלמות מחדש. אם אנחנו מנסים יחד להחזיק משהו, להמשיך לטוות סיפור חדש, אחר, להשתתף יחד עם הקב"ה במלאכת התיקון.

כשכלי נשבר, בשביל לתקן אותו יש צורך לחבר מחדש את השברים. וכמה קשה לשמור על החיבור הזה, החיבור אל עצמי, אל הטוב, לחבר מחדש את החלקים שהם אני והחיים ועם ישראל.

ביפן, לא זורקים כלי שנשבר, אלא מדביקים אותו בחומר זהב. אני קוראת את ליקוטי התפילות הזה כמעין קריאה אלינו - יש להעלות ולקבץ, לתקן בחסדים, לחדש כבראשונה, לא לאבד שום ניצוץ. כי גם בידינו כח וגבורה, וגם בידינו לגדל ולחזק לכל. חודשי אלול ותשרי, מאפשרים לנו לראות את השבר כהזדמנות לפתיחה. תקיעת השופר פותחת שערי שמיים, מאפשרת לנו לפתוח שערי לב, לפתוח את עצמינו לתיקון חדש.

להעלות ולקבץ - החלקים שנשברו הינם בנפרדותם חלקים שלמים. אם נסתכל עליהם בנפרד, נראה שזה חלק ממהו גדול יותר, אך הוא גם בפני עצמו. הוא חלק שלם. מה החלקים השלמים ביי? מה החלק השלם במשפחה, בקהילה, במגזר שלי? איזה חלק שלם אני רואה כמהותי וחשוב בציבור? אם נעלה את כל החלקים השלמים של כל אחד וכל חלק בעם יחד, ונקבץ אותם, נקבל סך חלקים וכד גדול. אמנם סדקים יישארו בין לבין, אך ביניהם נשזור חוטי זהב של חסדים, של ערבות הדדית, של הסתכלות על השכנים. בתחילת המלחמה הרבה התגייסו לעשייה שהניעה אותם לפעולה ולטוב ולהתרחקות מהדכי. מלאכת החיבור והתיקון נעשית ע"י החסדים שלנו, ע"י החידוש שלנו בעולם. לחבר עוד ועוד חוטים של חסד, לברוא כיש מאין - זה הזהב המחבר את השברים. אולי בפתחת השנה הזו נצליח לגייס עצמנו שוב, ולפעול למען מי ומה שצריך.

אני תוהה מה זה לחדש כבראשונה. אני חושבת על לידת עם ישראל, על הרגע הזה שעמדנו לפני קריעת ים סוף, ששת אלפים עבריים שבורים אחרי שנים של עבדות, עוברים יחד בתוך הנס ולאחר מכן, מול קולות ורעמים נהיים לראשונה לעם. כורתים ברית. אנחנו חייבים לכרות ברית חדשה, 80 השנה של מדינת ישראל הינה המבחן האמיתי, הדור הרביעי שהגיע ולא ידע את יוסף. מה הקומה הרביעית שנבנה? האם אנחנו רוצים בכך בכלל? בראש השנה הזה, עלינו ללדת משהו חדש, אך כבראשונה. כבר עשינו את התהליך הזה, ונכון, גם אז היו טעויות וכאבים ושברים. אבל זה קרה וזה ייתכן לקרות גם עכשיו, אם נרצה ונפעל לכך.

ואין שום ניצוץ נאבד ממך חלילה. אם נראה את הניצוצות שלנו, של כל אחד מאיתנו, נזכור להעלות אותם למעלה, נזכה בכח וחוזק וגודל, להצליח לתקן. זו תהייה הגבורה האמיתית, ההתגברות האמיתית על השבר, על הכאב, על הרוע - להעלות, לקבץ, לתקן, לחבר בחסדים, לחדש ולשמור כל ניצוץ.

בתפילה שנצליח ליישם כל זאת ולחבר מחדש את השברים.

לא צריך לכעוס

/ צופיה שישפורטש

זה בסדר לא צריך לכעוס,
אין צורך לרמוס.

לבנות חומות באורך אינסופי של אגו ועצמיות,
ואחרי רגע לפנות לשירות לקוחות באריכות.
כי האינטרנט איטי וקצת מזיף,
וזה בראש סדר העדיפויות, למרות שאני עייף.

וזה קטע שהם ואנחנו לא נמוג מזמן,
כי כולנו צריכים את כולם עכשיו.
וזה לא רק עכשיו, בעתות צרה,
זו בעצם כל האנושות כולה.

זה בסדר לא צריך לכעוס,
מציאות אחרת אפשר לברוא.
מציאות של הקשבה אמיתית לצד חוסר הסכמה
מציאות של הבנה בתוך אתר בניה.

על גלות יוסף וגאולה המשפחה, על גלות המשפחה

וגאולה העם

/ יניב יצחק

בשמחת תורה תשפ"ד ירדנו לבור. בור אין בו מים ונחשים יש בו. בו שטן וזעקת חטופות וחטופים שכבר לא נשמעים. אין להם קול במחשכים וגם העליון- בעליונים. עשרות רבות ורבים עדיין בבור ואין אחים מסביבם להושיע. באופן מוחשי וסמלי בורו של יוסף הוא בארי שלנו המוכה החבולה, זו חסרת האונים. האנוסה. בארי היא שלי היא שלך היא שלנו. האם אפשרי להתרומם מהממשי בסיומה של השנה הקשה הזו? נדמה שאין אנו יכולים. אין לנו מילים רק לזעוק ולקרוע שק ולצאת אל הרחובות ולפשוט ידים ולעשות כל שביכולת האדם והחברה להושיע. ומסורת אבות ואמהות בידינו ותורה היא לנו ללמוד וללמד. ולנסות להבין מהו הניסיון לדור הזה שלנו, מהו הניסיון לדור הבא? ואולי דרך עתיקות תורתנו ננסה להבין האם יש אור להיאחז בו. האם אפשרית לנו תקווה שנייה.

יוסף בעל חלומות היה. הלז - נקרא בשם אחיו. הם לא ראו את יוסף כאח הם ראו אותו כנפרד מהם. הרגע הזה הוא רגע של ערלת לב. אני רואה אותך כסובייקט אני לא מרגיש אלייך כאח. האחים זורקים אותו לבור וממנו יצא וימכר. נדמה כי יש משהו שמזכיר יראת אב לבניו. יש לנו אבא זקן ומשום כך לא נשפור את דמו של אחינו, של בנו. יש קרבה מתוך יראה. ראובן, האח הגדול, רואה את מצוקתו של יוסף דרך עתידו שלו. דרך האינטרס. וממנו הוא מסכים לאפשרות שמכירת האח היא חלופה אפשרית- לרצח. מהרגע הפרטי של יוסף מתחילה ההיסטוריה המשפחתית והלאומית שלנו להתגלגל ולהתהוות. יוסף הפרטי יורד לכלא המצרי ובאופן אירוני במקום הנמוך פותר בעל החלומות בפעם הראשונה - חלומות. ומשם יעלה יוסף מעלה מעלה עד לקצה פירמידה חברתית-כלכלית במצרים. המשפחה, האחים יבואו אחריו. באירוע התוועדות מרגש, יניח יוסף שני משפטים דרמטים.

וְאִתְּכֶם חֲשַׁבְתִּים עָלַי רָעָה אֱלֹהִים חֲשַׁבָה לְטֹבָה לְמַעַן עֲשֶׂה כִּי־יִוָּסֵף הַזֶּה לְהַחֲיִיתַם עִם־רַב: וְעַתָּה אֶל־חַיִּי־אֲנִי אֶכְלָל אֶתְכֶם וְאֶת־טַפְּכֶם וַיִּנַּחֵם אוֹתָם וַיַּדְבֵּר עַל־לִבָּם: (בראשית נ', כ'-כ"א)

את ההיסטוריה מנהל ריבון העולמים. בני אדם פועלים בזמן. חייבים לפרש

לתקף ולעשות תיקון, אבל את היכולת לשלוט באופן אבסולוטי על מציאות היסטורית אנו חייבים לשמוט לאחד והיחיד. הרגע שבו אנו משאירים את הספק, את הלא מוגמר, הוא הרגע דרכו אמונה מוצאת את מקומה. דע שיש למעלה ממך. נוסף על כך, יוסף מעניק לאחיו את האפשרות לחיים בשגשוג ובשפע - להם ולדורות הבאים. יוסף מבקש מהם לא לפחד 'אל תיראו' כי אני רואה אתכם. אבל לא כשם שאתם ראיתם אותי, אני רואה אתכם ומעשיי מבקשים לדבר על לבכם. הנה אתם חשבתם רעה ואלוהים לטובה. האומנם? למעשה הרגע בו מתחילה גאולת משפחת יעקב ובניו זה הרגע שבו יתחילו מאות שנים של שעבוד עם ישראל. הזמן העברי קושר בין חירותה של המשפחה לשעבוד העם ונדמה כי גלות המשפחה מארץ ישראל, והתפתחותה על אדמת מצרים היא זו שאינה מניחה את ההיסטוריה לאפשר לעם ישראל להתישב בשלווה. וכך נדמה כמאמר הנביא ישעיהו 'בְּרָגַע קָטַן יִצְבְּרֶיךָ וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים אֶקְבְּצֶיךָ'. אחריי מאות שנים של עבדות - רחמיו, אהבתו, של אלוהים מאפשרת תנאים לסוף אחר, לעבדים יש מושיע, יש מנהיגות. משה בשונה מיוסף מונח ביאור כתינוק, אין לו שליטה על מעשיו ולמעשה התנאים וסביבתו החברתית, הם אלו שגורמים למשפחה לעשות את המעשה שהוא למעלה מן האנושי - להניח את התינוק בתיבה. יוסף נזרק בבור ללא מים אולי עם מעט אור. משה מונח בנהר שאינו כלה שמלא אור - היאור. וזה הרגע בו ההיסטוריה תשתנה, בזמן ההיפרדות ממשה, אחותו לא תפסיק לראות אותו. היא תתיצב מרחוק ותחכה עד שתבין ותראה מה יהיה לו.

וּתְתַצֵּב אַחֲתוֹ מֵרֶחֶק לְדַעַה מֵהַיַּעֲשֶׂה לָּו (שמות ב', ד')

ראית מרים את משה היא תחילת התיקון העמוק של חטא האחים. משם יצא משה הנסיך למסע חיים ייחודי ומרתק, בימיו במדבר יבשילו התנאים להוצאת העם משעבוד לחירות. אבל הדרך לא הייתה קלה, אנו מכירים את סיפור יציאתו של משה למדבר, שם הסנה בוער והביטחון בספק. אך אנו עדים גם להתגברות משה. הרי זה המקום בו מתחילה שיבתו ליעודו. בשובו הביתה אל המשפחה לאחר כשישים שנה משה נפגש עם אח נוסף, אחיו הבכור אהרון. המפגש עלול עבור משה להיות מורכב ובצדק רב. יטען

אהרון: איפה היית כל השנים? למה התמהמת? אנו בסבלנו ואתה בשלך? משה מעלה לאלוהים את חששותיו מהמפגש איתו ובמידה רבה עם עברו המודחק, ואלוהים משיב למשה.

וְגַם הִנֵּה־הוּא (אהרון) יֵצֵא לְקִרְאָתְךָ וְרָאָךָ וְשָׂמַח בְּלִבְךָ: (שמות ד', יד')

אל דאגה משה, אהרון יפגוש אותך הוא יראה אותך וישמח בליבו.

וגם כאן כמו ראיתה של מרים ואף על פי השנים שעברו וסבלם של בני המשפחה והעם, אהרון יוצא בלב שלם לאחיו. נצרבת בנו ההבנה שאי ראיית האחים ועורלת הלב הביאה למכירת האח ועבדות. מכירת האח הביאה לגאולת המשפחה ותקומת העם, אך יחד עם זאת לשעבוד קשה מנשוא בארץ הנכר. ואילו ראיית האחים ושמחת הלבבות כלפי משה תהיה התשתית שממנה יפרוץ הכוח את סכר המציאות הקשה ואור חדש יבקע.

והנה אנו בשוב ה' את שיבתנו לציון האם אנו מסוגלים להיות כחולמים? האם אנו מסוגלים להניח תשתית שתאפשר לנו לצאת מצפיפות הבור? אנו יכולים להתקיים כמשפחה בארצנו? נדמה כי הישענות על המורשת המשפחתית שלנו עשוייה להנחות אותנו בדרך ולתת מדרגה-

ראית הלב כתנאי בסיסי, הכרחי, לאחוה.

נועה בן פורת, ללא שם 2024 (צילום: אלדד כפיר)

אסופה של שברים שכמו יצאו ממערה חשוכה מעוררים שאלות על מה המקום של כאב על דפי ההיסטוריה? איך אפשר להתייחס לאירועי השביעי באוקטובר ולכל המלחמה, כל עוד אנחנו עוד חווים הכל בהווה? עבר, הווה ועתיד מעורבבים ביחד ומייצרים מראה לחברה האנושית ולאנושיות המודרנית או שמה, הפרמיטיבית.

רעידת אדמה

קינת בארי

/ יגל הרוש

ואיכה אַתְּמָה / בּוֹרְאָ רִימָה
עַד אֶן אָמָה / תְּהִיָּה מְהוּמָה
עַד אֶן קוּמָה / רְשָׁפֵל אֲדָמָה
וְעַתָּה קוּמָה / לְהַאִיר נְרִי
וּבְעִיּוֹ רְחֻמִּיךָ / תְּרַפָּא שְׁבָרִי
וְעִינֵי הַנוֹבְעֵת / תְּשָׁקָה בְּאָרִי

איכה בָּאָרִי / הַפְּכָה לְקַבְּרִי
יּוֹם מְאוּרִי / הַפָּה שְׁחוּרִי
וְהִשְׁחֵת כָּל פְּרִי / וְנִהַפְּפוּ שִׁירִי
עֵינֵי נוֹבְעָה מִיָּם / מַעֲמֵק שְׁבָרִי
איכה תּוֹרָה / עֲרוּכָה וְיִסְדּוּרָה
וְכָל פְּאָרָה / לֹא עֲמַד לְעִזְרָה
וּבְיּוֹם הַדָּרָה / הִשְׁחֵת תְּאָרִי
עֵינֵי נוֹבְעָה מִיָּם / מַעֲמֵק שְׁבָרִי
איכה יִשְׂרָאֵל / בְּיּוֹם קְרוֹא אֵל
וְחִסִּים שׁוֹאֵל / וּמְהוּמָה קִבֵּל
זָקֵן וְעוֹלֵל / בְּדָם מִתְּגוֹלֵל
וְחִסּוֹ חִלֵּל / אוֹזֵב אַכְזָרִי
עֵינֵי נוֹבְעָה מִיָּם / מַעֲמֵק שְׁבָרִי
איכה אֲמָהוּת / וְיִלְדוֹת וּנְעֻרוֹת
בְּשִׁבֵי מוֹלְכוֹת / כְּבִימֵי פְרָעוֹת
וְנִפְרָצוּ גְדָרוֹת / צֹאן יִשְׂרָוֹת
וּפְסָקוּ מַחֲלוֹת / וּנְגִינּוֹת מְשׁוֹרְרִי
עֵינֵי נוֹבְעָה מִיָּם / מַעֲמֵק שְׁבָרִי

תמר רווד שבתאי, הסתוות 2024

הרוגי מלכות והרוגי הזמן

/ קובי יפרח

קטע זה מוקדש לעשרות של נשמות שנרצחו ומתו "באחד" בין בחיבור לשם ובין בחיבור לזמן.

על סיפורים של אלה שיודעים לנו ועל סיפורם של אלה שלא ידועים לנו. את שידועים לנו שיהיו לזיכרון לנו ולבנינו ואת שאינם יודעים לנו שהזמן יגלה את סיפורם וגבורתם לנו.

יום ראשון 24.8.2023 ט' תשרי תשפ"ד ערב יום הכיפורים שעה 18:16 - כיכר דיזינגוף

"מעשה ברבי עקיבא שהיה חבוש בבית האסורין, והיה רבי יהושע הגרסי משרתו. בכל יום ויום היו מכניסין לו מים במדה. יום אחד מצאו שומר בית האסורין, אמר לו היום מימך מרובין, שמא לחתור בית האסורין אתה צריך! שפך חציון, ונתן לו חציון. כשבא אצל רבי עקיבא, אמר לו: יהושע, אין אתה יודע שזקן אני וחיי תלויין בחייך? סח לו כל אותו המאורע אמר לו: תן לי מים שאטול ידי. אמר לו: לשתות אין מגיעין ליטול ידיך מגיעין? אמר לו: מה אעשה שחייבים עליהן מיתה, מוטב אמות מיתת עצמי ולא אעבור על דעת חבירי. אמרו: לא טעם כלום עד שהביא לו מים ונטל ידיו. כששמעו חכמים בדבר, אמרו: מה בזקנותו כך - בילדותו על אחת כמה וכמה. ומה בבית האסורין כך - שלא בבית האסורין על אחת כמה וכמה." (עירובין דף כא)

יום שני 25.9.2023 י' תשרי תשפ"ד בוקר יום הכיפורים שעה 10:00 - רחבי תל אביב

"בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמיים. אמרו לו תלמידיו: רבנו, עד כאן? אמר להם: כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה - בכל נפשך - אפילו נוטל את נשמתך - אמרתי: מתי יבוא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו? היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד... אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: זו תורה וזו שכרה?... יצתה בת קול ואמרה: אשריך רבי עקיבא שאתה מזומן לחיי העולם הבא. (ברכות, סא, ב)

יום שני 25.9.2023 י' תשרי תשפ"ד שעה 19:16

- מוצאי יום הכיפורים - חדשות

"מעשה ברבי עקיבא שהיה חבוש בבית האסורים והיה רבי יהושע הגרסי משמשו. ערב יום הכפורים עם חשכה נפטר מרבו והלך לביתו. ובא אליהו ז"ל ושימר לו על פתחו, ואמר לו: אני אליהו הכהן, באתי להודיעך שמת רבי עקיבה רבך בבית האסורים. היו שניהן מהלכין עד שהגיעו לפתח בית האסורים. מצאווה פתוח, ורב שלבית האסורים ישן, וכל העם ישינין, ורבי עקיבה מת כשנשחט והוא מוטל על מיטתו. ועמד וניטפל בו אליהו ז"ל ולקחו על כתיפו. כשיצאו אמר לו: רבי, לא כן אמרת שאני אליהו הכהן? והלא כהן אסור ליטמא למתים! אמר לו: חייך יהושע בני, שאין תומאה בצדיקים ואפילו בתלמידיהם. היו שניהן מהלכין כל הלילה עד שהגיעו לטרפילין שלקסרין. וכיון שהגיעו נפתחה מערה לפניהן. ירדו שלש ירידות ועלו שלש מעלות, ומצאו שם כסא ושלחן ומטה ומנורה. והניחו לרבי עקיבה על מטתו ויצאו. לאחר שיצאו נערך שלחן, ודלקה מנורה, ונסתם פי המערה. שמע מינה אליהו כהן הוא." (מדרש הגדול במדבר כה יב פרשת פינחס)

יום שישי 6.10 כ"א תשרי ערב שמחה תורה - שעה 11:30

- דיון בעליון הקפות בשמחה תורה

כְּשֶׁגִּזְרָה מַלְכוּת הַרְשָׁעָה עַל חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל לְהַרְגָּם, אָמְרוּ לוֹ חֲבָרְיוֹ לְר' יִשְׁמָעֵאל כְּהוֹ גְדוֹל:

עֲלֵה לְרַקִּיעַ וְחַקֵּר אִם נִגְזְרָה הַגְּזֵרָה מִלְפָּנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

עַמְד ר' יִשְׁמָעֵאל וְטַהַר אֶת עַצְמוֹ וְנַחֲעֲטֵף בְּטְלִית וְהַפְּלִין וְהַזְכִּיר שֵׁם הַמְּפָרֵשׁ.

מִיָּד נִשְׂאוּ הַרוּחַ וְהִעֲלֵהוּ לְרַקִּיעַ. פָּגַע בּוֹ גְּבַרְיָאֵל הַמֵּלֶאֶךָ,

אָמַר לוֹ: אֵתָהּ הוּא, יִשְׁמָעֵאל, שְׁקוּנָה מִשְׁתַּבֵּחַ בָּךְ בְּכָל יוֹם, שֵׁיֵשׁ לוֹ עֶבֶד בְּאַרְץ שְׂדוּמָה לְקַלְסָתָר פְּנִיּוֹ?

אָמַר לוֹ: אָנִי הוּא.

אָמַר לוֹ: לָמָּה עָלִיתָ לְכָאוֹן?

אָמַר לוֹ: עָלִיתִי לִידַע אִם נִחְתָּמָה הַגְּזֵרָה מִלְפָּנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

אָמַר לוֹ גְּבַרְיָאֵל: יִשְׁמָעֵאל בְּנֵי, חֲיִיךָ, כִּי שְׁמַעְתִּי מֵאֲחֹרֵי הַפְּרָגוֹד:

עֲשֶׂרָה חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל נִמְסְרוּ לְהַרְיָגָה בְּיַד הַמַּלְכוּת הַרְשָׁעָה.

אָמַר לוֹ ר' יִשְׁמָעֵאל: לָמָּה?

אָמַר לוֹ: עַל מְכִירַת יוֹסֵף; שְׁמַדַּת הַדִּין מְקַטְרָגַת בְּכָל יוֹם לְפָנֵי כֶּסֶף הַכְּבוֹד וְאוֹמְרָת: ...

כְּלוּם כְּתִיב בְּחוֹרְתָהּ אוֹת אַחַת לְבִטְלָהּ? אָמַרְתָּ "וְגַב אִישׁ וּמָכְרוּ ... מוֹת

יומנת" (שמות כא, טז) -

וְהָיָה עֲשֶׂת הַשְּׁבִטִים מְכָרוּ אֶת יוֹסֵף וַעֲדוּ לוֹ לֹא נִפְרָעוּ מֵהֶם אוּ מִזְרָעָם;
לְפִיכֹף נִגְזְרָה הַגְּזֵרָה עַל עֲשָׂרָה חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל.

אָמַר לוֹ ר' יִשְׁמַעֵאל: עַד עַתָּה לֹא מָצָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא פְּרִיעָה בְּמַכִּירַת
יוֹסֵף אֶלָּא בְּנוֹ?

אָמַר לוֹ גַּבְרִיאֵל: חַיִּי, יִשְׁמַעֵאל בְּנֵי, מִיּוֹם שֶׁמְכָרוּ הַשְּׁבִטִים אֶת יוֹסֵף לֹא
מָצָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּדוֹר אֶחָד צְדִיקִים וְחַסִּידִים כְּמוֹ הַשְּׁבִטִים אֶלָּא אֲתָם,
לְפִיכֹף נִפְרָע מֵכֶם...

מִיַּד יְרַד ר' יִשְׁמַעֵאל לְאַרְץ וְהוֹדִיעַ לְחַבְרָיו, שֶׁכָּבַר נְחֻמָּה הַגְּזֵרָה, וְהָיוּ
מִתְאֻנְנִים בְּיָמָיו עַל שֶׁנִּגְזְרָה עֲלֵיהֶם גְּזֵרָה קָשָׁה וְשִׁמְחִים בְּשִׂמְחָה עַל שֶׁשִּׁקְלָם
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כִּנְגַד הַשְּׁבִטִים.

יום שבת 7.10 כ"ב תשרי יום שמחת תורה השעה 06:29 - מדינת ישראל

תְּפָסוּ אֶת ר' שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְר' יִשְׁמַעֵאל כִּהְיוּ גְדוֹלֵי הַרְגָּה.
הֲיָה ר' שְׁמַעוֹן בּוֹכָה.

אָמַר לוֹ ר' יִשְׁמַעֵאל: אַבְרָהָם! בְּשָׂפִי פְּסִיעוֹת אָתָּה נָתַן בְּחִיקֶם שֶׁל צְדִיקִים -
וְאָתָּה בּוֹכָה?

אָמַר לוֹ: לְבִי יוֹצֵא, שְׂאִינִי יוֹדֵעַ עַל מָה אֲנִי נִהְרָג.

אָמַר לוֹ ר' יִשְׁמַעֵאל: מִיִּמֶיךָ בָּא אָדָם אֶצְלֶךָ לְדַוּוֹת אוֹ לְשִׂאלָה וְעִכְבָּתוֹ עַד שֶׁתִּהְיֶה
שׂוֹתָה כּוֹסֶף וְנוֹעֵל סַנְדְּלֶךָ אוֹ עוֹטֵף טְלִיתָךְ? וְהַתּוֹרָה אָמְרָה: "אִם עֲנָה תְעַנֶּה"
(שמות כב, כב) - אֶחָד עֲנוֵי מְרֻבָּה וְאֶחָד עֲנוֵי מְעֻט.

אָמַר לוֹ: נְחַמְתָּנִי, רַבִּי!

אָמְרוּ מִלֵּאכֵי הַשָּׁרַת לְפָנָיו הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: צְדִיק כִּזֶּה שֶׁהָרְאִיתָ לוֹ כָּל גִּנְזֵי
עוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים וְרַזֵּי תַחְתּוֹנִים - הֲהָרַג בְּמִיתָה מְשֻׁנָּה כִּזֶּוּ? זֶה תּוֹרָה וְזֶה
שְׂכָרָה?

אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: מָה אֶעֱשֶׂה לְבָנֶיךָ גְּזֵרָה הַיּוֹם וְאִיו מִי שְׂיָפֵר.

יָצָא בַּת קוֹל וְאָמְרָה: אִם אֲשַׁמַּע קוֹל אַחַר אֶהְפֹּךְ אֶת כָּל הָעוֹלָם לְתַהוֹם וּבְהוֹ!
וּכְשֶׁשָּׁמַע ר' יִשְׁמַעֵאל כֵּף שִׁתְּקָה.

אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ: עֲדוּ אִתָּה בּוֹטֵחַ בְּאַלְהֵיךָ?

אָמַר לוֹ: "הוּא יִקְטְלֵנִי לוֹ אֲיַחֵל" (איוב יג, טו).

מִיַּד יָצָא נְשִׁמָּתוֹ שֶׁל ר' יִשְׁמַעֵאל.

יום שבת 7.10 כ"ב תשרי יום שמחת תורה חניון רעים 09:48

- מסיבת הנובה

פעם אחת גזרה מלכות גזרה על ישראל, שכל הסומך יקרה, וכל הנסמך יקרה, ועיר שסומכיו בה תחרב, ותחומים שסומכיו בהם יעקרו.

מה עשה ר' יהודה בן בבאי?

הלה וקשב לו ביו שני הרים גדולים ובין שתי עירות גדולות ובין שני תחומי שבת, ביו אושה לשפרעם,

וסמך שם חמשה זקנים, ואלו הם: ר' מאיר ור' יהודה ור' שמעון ור' יוסי ור' אלעזר בן שמוע.

בן שהפירו בהם אויבים, אמר להם: בני, רוצו!

אמרו לו: רבי, ואפה מה פהא עליה?

אמר להם: הריני מוטל לפניכם כאבן שאין לה הופכיו.

אמרו: לא זזו משם עד שנעצו בו שלש מאות לונכיות של ברזל ונעשאוהו לגופו ככברה.

יום שבת 7.10 כ"ב תשרי יום שמחת תורה 9:10

- אופקים

אחרי הוציאו ר' יהודה בן דמא, ואותו היום ערב שבעות הנה.

אמר לו ר' יהודה לקיסר: חייך, המה לי מעט עד שאקים מצות עצרת ואקדש, כדי לשבח להקדוש ברוך הוא שנתו לנו את התורה.

אמר לו הקיסר: עדין אפה בוטח בתורה ובאלהים שנתנה?

אמר לו: הן.

אמר לו: מה שכרה של תורתך?

אמר לו: עליה אמר דוד, עליו השלום: "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך" (תהילים לא, כ).

אמר לו הקיסר: אין שוטים בעולם כמוהם, שסבורים שיש עולם אחר.

אמר לו: אין שוטים בעולם כמוהם, שכופרים באלהים חיים,

ואזי לה ואזי לבשה כשתראה אותנו באור החיים ואפה תרד שאול תחית.

מיד חרה אפו של הקיסר וצנה לקשרו בשערות ראשו בזנב סוס ולמשכו בכל רחוב של רומי,

ואחר כך צנה ותכוהו איברים איברים.

יום שבת 7.10 כ"ב תשרי יום שמחת תורה 13:05

- כפר עזה

ואתקרו הוציאו את ר' חנינא בן תרדיון.

אמרו עליו, על ר' חנינא בן תרדיון, שהיה נעים בפני הקדוש ברוך הוא ובני אדם ומעולם לא עלתה קללת חברו על שפתו, וכשגזר הקיסר ברומי שלא ללמד תורה - עמד והקהיל קהלות ברבים והיה עוסק ודורש בתורה.

יום שבת 7.10 כ"ב תשרי יום שמחת תורה שעה 14:00

- בארי

אמרו עליו על ר' חצפית המתרגמו שהיה בן מאה ושלושים שנה כשהוציאוהו להריגה

והיה יפה תאר ויפה מראה, והיה דומה למלאך ה' צבאות.

באו והגידו למלה את כפיו ואת שיבתו ואמרו לו: בחייה, אדוני! פרחם על הדגו הזה.

אמר הקיסר לר' חצפית: בן כמה שנים אתה?

אמר לו: מאה ושלושים שנה בלא יום אחד, ובקשתי ממה שמתתן לי עד שיתמלא יומי.

אמר לו הקיסר: מה לה שפמות היום או למחר?

אמר לו: כדי שאקים עוד שתי מצוות.

אמר לו: מה מצוות אפה רוצה לעשות?

אמר לו: קריאת שמע של ערבית ושחרית, שאמליך עלי את השם המיוחד הגדול והנורא.

אמר לו הקיסר: עזי פנים ועזי נפש! עד מתי אתם בוטחים באלהיכם? הרי זמן הוא עפה ואין בו כוח להציל אתכם מדי, שאלו היה בו כוח היה נוקם נקמתו ונקמת עמו ונקמת ביתו, כמו שעשה לפרעה ולסיסרא ולכל מלכי בנינו.

כששמע ר' חצפית כה בכה בכי גדול וקבע את בגדיו על גדות ה' ועל חרפתו ואמר לקיסר: אוי לה, קיסר!

מה תעשה ליום אחרון כשיפקד ה' על רומי ועל אלהיכם?!

אמר הקיסר: עד מתי אתופח עם זה?

צנה להרגו, וסקלוהו וטלוהו.

יום שבת 7.10 כ"ב תשרי יום שמחת תורה 14:35

- ניר עוז

ואת־ךוּ הוֹצִיאוּ אֶת ר' חֲנִינְא בֶן חֲכִינְאִי.

אָמְרוּ עֲלֵיו עַל ר' חֲנִינְא בֶן חֲכִינְאִי, שֶׁכָּל יָמָיו הָיָה יוֹשֵׁב בְּתַעֲנִית מִן שְׁתַּיִם עֲשָׂרָה שָׁנָה עַד תְּשַׁעִים וְחֲמֵשׁ שָׁנִים, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁהוֹצִיאוּהוּ לְהַרְיָגָה עָרַב שְׁבֵת הָיָה.

אָמְרוּ לוֹ פְּלִמְדִּיּוֹ: רַבִּי, רְצוֹנְךָ שֶׁתַּטְעֵם כָּלוּם קִדְּם שֶׁתִּהְרַג.

אָמַר לָהֶם: עַד עַתָּה הִתְעַנֵּיתִי, וְעַתָּה אֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזָה דָרָךְ אֵלַי וְאַתֶּם אוֹמְרִים לִי לֵאמֹר: וְלִשְׁתוֹת!?

הִתְחִיל בְּקִדּוּשׁ הַיּוֹם "וַיְכַלּוּ" עַד "וַיִּקְדָּשׁ" - וְלֹא הִנְיחוּהוּ לְגַמֵּר עַד שֶׁהִרְגוּהוּ. יְצָאָה בַת קוֹל וְאָמְרָה: אֲשֶׁרֶיךָ, ר' חֲנִינְא בֶן חֲכִינְאִי, שֶׁהִיֵּת קְדוּשׁ וְיִצְאָה שֶׁמֶתְךָ בְּקִדְּשָׁה.

יום שבת 7.10 כ"ב תשרי יום שמחת תורה 18:06

- כרם שלום

ואת־ךוּ הוֹצִיאוּ אֶת ר' יִשְׁכָּב הַסּוֹפֵר.

כִּןּוּ שֶׁהוֹצִיאוּהוּ בָּאוּ פְּלִמְדִּיּוֹ וְאָמְרוּ לוֹ: רַבֵּנוּ, תּוֹרָה מַה תְּהֵא עֲלֶיךָ?

אָמַר לָהֶם: בְּנִי, עֲתִידָה תּוֹרָה שֶׁתִּשְׁפַּח מִיִּשְׂרָאֵל, לְפִי שֶׁהָאֵמָה הִרְשָׁעָה הַעֲזָה פְּנִיָּה וְהִעֲרִימָה סוּד לֵאבֹד מְרַגְלִיּוֹתֵינוּ מִמֶּנּוּ; וְהִלּוּאִי שֶׁהִיֵּיתִי כַּפְּרָה עַל הַדּוֹר, אֲבָל רוּאָה אֲנִי שֶׁאֵין לָךְ רְחוּב בְּרוּמֵי שְׁאֵין בּוֹ חִלּוֹל חֶרֶב, שְׁעֲתִידָה הָאֵמָה הִרְשָׁעָה לְשַׁפֵּר דָּם נָקִי מִיִּשְׂרָאֵל.

אָמְרוּ לוֹ: רַבֵּנוּ, מַה תְּהֵא עֲלֵינוּ?

אָמַר לָהֶם: הַחֲזִיקוּ אִישׁ בְּרַעְיוֹ וְאַהֲבוּ שְׁלוֹם וּמִשְׁפָּט - אוֹלֵי יֵשׁ תִּקְוָה.

אָמַר לוֹ הַקְּיִסֵּר: זָקוּ, בֶן כַּמָּה שָׁנִים אַתָּה?

אָמַר לוֹ: הַיּוֹם בֶּן תְּשַׁעִים שָׁנָה אֲנִי,

וְעַד שְׁלֹא יִצְאָתִי מִמַּעַי אֲמִי נִגְזְרָה גְזֵרָה מֵאַתְּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַסֵּר אוֹתִי וְאַתְּ חֲבִרִי בְּיָדֶךָ,

וְעֲתִיד הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְתַבֵּעַ דְּמַנּוּ מִיָּדֶךָ.

אָמַר הַקְּיִסֵּר: מַהֲרוּ וְהִרְגוּ גַם אֶת זֶה, וְאַרְאֶה כּוֹחוֹ וְגִבּוֹרָתוֹ שֶׁל אֱלֹהֵינוּ.

וְצָוָה עֲלָיו וּשְׂרַפוּהוּ

יום שבת 7.10 כ"ב תשרי יום שמחת תורה 20:37

- שדרות

ואתרו הוציאו את ר' אלעזר בן שמוע.

אמרו עליו על ר' אלעזר בן שמוע שהיה בן מאה וחמש שנים, ומקטנותו עד סוף ימיו לא שמע אדם שהוציא תפלות מפיו, ולא התקוטט עם חבריו בין בדבור בין במעשה, והיה ענו ושפל רוח, וישב בתענית שמונים שנה.

ואתו היום שנהרג יום כפורים היה.

באו תלמידיו לפניו ואמרו לו: רבנו, מה אפה רואה?

אמר להם: אני רואה את ר' יהודה בן בבא, שנושאים את מטתו, ומטת ר' עקיבא בן יוסף סמוכה אצלו, והם מתנפחים בדבר הלכה יחד זה עם זה.

אמרו לו: ומי מכריע ביניהם?

אמר להם: ר' ישמעאל כהן גדול,

אמרו לו: מי מנצח?

אמר להם: ר' עקיבא, על שטרך בכל כוחו בתורה.

אמר להם: בני, רואה אני עוד, שנשמת כל צדיק וצדיק מטהרת את עצמה במי השלח כדי לכנס היום בטהרה בישיבה של מעלה לשמע דרשת ר' עקיבא בן יוסף מענינו של יום, וכל מלאך ומלאך מביא קטורת של זהב לכל צדיק וצדיק לישוב עליהו בטהרה.

צנה הקיסר להרגו,

יצאה בת קול ואמרה: אשרי, ר' אלעזר בן שמוע,

שהיית טהור ויצאה נשמתך בטהרה.

יום רביעי 2.10.2024 ערב ראש השנה התשפ"ה

אמר ר' יוחנן: אוי להו לאמות העולם שאיו להו תקנה, שנאמר:

"פחת הנחשת אביא זהב ותחת הברזל אביא כסף ותחת העצים נחשת" (ישעיה ס, יז) -

פחת ר' עקיבא וחבריו מה מביאים?

ועליהם נאמר: "ונקיתי דמם לא נקיתי" (יואל ד, כא).

מלהמת שמהת תורה

/ מיכל חכם

נזרקים בזמן לפרקי תנ"ך קדמונים
בעולם של דיגיטל ומסכים מרצדים
"אנחנו רבי יוחנן בן זכאי מבקש את יבנה בימי החורבן"
"אנחנו רבי עקיבא צוחק למראה שועלים בהר הבית"
ואפילו בהסתרה,
עוברת שרשרת מסירה
בת אלפי שנים -
זיכרון תורשתי של עמידות.
גנים של גבורה והתחדשות.

אַקִיף

/ רותם גינת

לְאַסֹּף אֶת הַשְּׂבָרִים
כְּמוֹ פְּרוֹת שֶׁהִבְשִׁילוּ בְּמַטֵּעַ.
כָּל פְּרִי נוֹשָׂא אֶת כָּאֵב הַפְּרֻדָּה מִהֶעֱנָף
אֶת טַעַם הַגַּעְגּוּעַ לְנִשְׁיִקֶת דְּבוּרָה אוֹ שְׂמֶשׁ.
לְאַסֹּף אֶת הַשְּׂבָרִים
כְּמוֹ שֶׁבִלְתַּ בְּשֻׁדָּה
גַּם הִיא זְכָרוֹן שֶׁל לְטוֹף הַרוּחַ
שֶׁל מַגַּע הַלֵּהָב בְּאֻדְמָה
לְאַסֹּף אֶת הַשְּׂבָרִים
לְלַקֵּט, אֶחָד אֶחָד.
כָּל חֶלֶק מִמֶּנּוּ,
כְּמוֹ פְּרִי
נוֹשָׂא גֶרְעִיו שֶׁל תְּקוּנָה
שֶׁיְבוֹא הַיּוֹם
וְיָשׁוּב לְהִיּוֹת יָצֵי.

נועה בן פורת, ללא שם 2024

חמר רווד שבתאי, סחיבה 2024

הכנסת אורחים

יום מלא אדונה

/ עמוס זרוק

הכנס אל היום
מפחת לגליו הסוערים
שוקטות אדוותיו
זהו סוד היום
שהלילה מגלה
באמת.

בין ערביים של טבת

/ מיכל חכם

שעת בין ערביים של טבת
בעיר הקודש הצפונית
המקבלת מפונים
מקריית שמונה והמושבים הרחוקים.
נשים מבוגרות מתאספות
כמו פעם
פרלמנט ישן על ספסל מחוץ לבניין השכונתי
ועכשיו
על כורסאות מהודרות ורכות בלובי של מלון
צופות, צוחקות ומדברות
געגוע שקט מסתתר בין מילים ואנחה.
"שלום לך דודה"
"מה שלומך סבתא?"
מברכים נערים לא מוכרים
בעודם חולפים על פניהן
הופכים אותן לחלק מהנוף החדש
שכונה ארעית בבית מלון.

"אם נפשך בו עד מאד נקשרה, קום העלהו לי לעולה

ברה" - על עקדה וארעיות

/ רותם ברקוביץ

קירקגור עוסק בסיפור העקדה,
מנסה להוסיף קטעי סיפור כדי לתרץ ולהסביר
איך זה הגיוני שלאורך דורות אין-ספור קראו היהודים את הסיפור בנחת,
כיצד לא נדדה שנתם בקראם את הסיפור?

מה שמשמיטים הקוראים היודעים מראש את הסוף הטוב,
הוא האימה שליוותה את אברהם בשלושת הימים של דרכו אל ההר.
אותה אימה אשר מן הסתם לא יכול להשתחרר ממנה
גם לאחר מכן, כל ימיו,
אלמלא היתה האמונה שלו מתגברת על האימה
אלמלא היתה האמונה שלו מתגברת על האימה.

סיפור העקדה מחזיק במהותו-
את היכולת לשאת את חוסר הביטחון ואי-הידיעה לאן הכל יוביל,
את חוסר ההיגיון של המוות הנגזר על החיים שחיכו להם כל כך,
את הוויתור העמוק ביותר, ששורף את הנפש, על הידיעה של מה נכון וטוב.

לפי קירקגור ישנו פרדוקס איום בסיפור העקדה:
במשך כל אותם ימים,
היה מוכן אברהם להקריב את בנו לעולה
ובו בזמן האמין שאלוהים לא ידרוש ממנו את הקורבן.
זה היה אבסורדי להניח שאלוהים אשר דרש ממנו את הקורבן, יבטל את
הדרישה הזאת.
ואברהם האמין באבסורד.

להאמין באבסורד, לנשום את הכאב, להתייצב בארעיות.

קפסולות של הקטבה

/ דוד גרושקו

במהלך חייו של אדם מתעוררות בו שאלות, שאלות של דרך. חיפוש התשובות מתחיל לרוב באיטוף מחוץ לו ואז בניסיון לאמץ את אחת הדרכים המקובלות. בחירה של תשובה חיצונית כתשובה לשאלה פנימית, מובילה את האדם ללכת בדרך לא לו. מרחבים קלועים אלו נוצרו על מנת לאפשר לאדם להתנתק במעט מהבחוץ, להתכנס פנימה ולהקשיב. כל התשובות כבר קיימות בתוכו בליבו פנימה.

תנועה פנימה והחוצה הכרחיים לקיום האנושי, מהגירוש מגן עדן שבו האדם נשלח מהגן הסגור לעולם החוצה ולחילופין בפרשת המבול נצטווה האדם להיכנס פנימה ולהשאיר את העולם מחוץ לו. ומשם אל לך-לך להמשך התנועה. כל זמן והתנועה שלו.

(חלק מתערוכה "התיבה" בשבוע העיצוב בירושלים)

היכל המלך הנודד

/ יגל הרוש

נכנסתי להיכלו של מלך נודד
קירותיו עירומים, חשכו מאורותיו
לא נותר ולו רושם מהפאר המרצד
בעזבו היכלו - הביאני חורבותיו

ובזמן שהמלך כקבצן בין שדותיו
כמלקט שיבולים, תר אבדותיו
אז זרח בי השיר ואלו מילותיו:

זה לבי חללו של מלך נודד
הביאני אל האין, ופינה אורותיו
ועתה אך שירי בהיכל מהדהד
הביאני לרפא חדריו

מְקִלוּתָיָהּ

/ קימי מרים יפרח

השפח"ד

מתפרץ בדלת
קובע את מקומו בסלון
בשקט שולח גרורות אל כל חדרי הבית
כשירדת השמש הוא הולך וגדל
עד שבשיאו של החושך נדמה שהוא ממלא הכל,
אין אתר פנוי מיניה
דרך כל חרך שבתריסים נדמה שמחבלים זוממים לפרוץ פנימה
ואנחנו, מי בחנק, מי בשריפה, מי בחרב, מי באונס, מי בזעקה.
כשהאור יעלה שוב
יסתלקו המחבלים שעל סף הדלת
ולהוציא את השרירים הכואבים והשערות שהלבינו
ידמה המחרת ליום רגיל.

ביום רגיל,
כמו חייל שמתחמק מקליעי מרעים
אני מפתלת את גופי להינצל מידיעות
מכותרות
מצילומים
שלא אמצא את עצמי בלילה הבא נחנקת במינהרות רפיח
שאצליח לספר לבנותי שהייתי ברוכים, שטוב להיות כאן, שהן שמורות
ומוגנות ובטוחות.
ובכל זאת,
כאמא שסורקת את פני בִּיתָהּ

אני מתבוננת על מה שיכולה,
לראות בכל זאת
את המתרחש
לשאת עם אָהִי ואחיותי את עול מלכות שמים של שנת המלחמה.

והאורח הזה עושה בי מעשים.
הפנים שלי שונות
האופן שבו כפות רגלי מונחות על הארץ,
שונה לאין היכר.
האורח הזה האפיל את בייתי ושוב הדברים לא נראים כשהיו.
השתנתי.

לולא האמנתי לראות בטוב ה'
הפעם אני לא מדלגת
לא מזדרזת להסית מבט מהאסון
ולחפש מילים מאירות
לא נשארה לי ברירה
אלא להסכים לפחד להישאר

ועדיין
ככל שהקיום הופך לסמיך וצפוף
ככל שהפחד לופט את נשימותי
ככה כמו בצירי לידה
אחות קטנה מפעמת בתוכי
חובעת מקום

האימה שכמעט והוציאה אותי מהעולם
טילטלה את כולי.
קולות ששכחתי בשערי ילדותי מוצאים מחדש נתיבות לליבי.
כשהגאות שוכחת,
מתגלה נקודה של אור שכמעט ולא ידעתי על קיומה.

אחות קטנה
כל הברכות כולן מקופלות פנימה

צומת גמזו

הכל היה ועודנו חשוף
ואין לי אלא להודות
שאמנם כמעט וטבעתי בבלהות
אבל בכל זאת
לא נשארתי לבד

ועם הפצעים הפתוחים, גם מלאכים הופיעו
מפריעים להדחיק את שהזמן הביא אלינו
משתוקקת
אבל לא מסוגלת לבעוט בַסערה שעברה עלי
עם כל האוצרות שבין תהום לתהום
עם החסד האדיר שנפקח על ביתי
עם האהבה הצלולה שעטפה אותי
עם התום והצחוק והאור שהביאה בֵייתי

עם הידיים החכמות מאוד שמשכו את נפשי מעלה
עם הקודש והנצח שהדליקו בתוכי נר תמיד
רוצה לעצום עליך עיניים, תשפ"ד
אבל האור חודר את החרדה
מסנוור מתחת לעפעפיים הנפוחות

*

אלוהי דרבי עקיבא,
ענני,
ובעומדי בשערי קיללותיך
עזור גם לי לראות דרך השועלים
ולצחוק

תכלה שנה וקיללותיה
ניצבת לפניך להיפרד
נפלאת ומשתאה
שעם כל הפצעים והסחלה והכעס והבכי
יש כלכך הרבה על מה להודות
באמת
השתנתי

גְּבוּלוֹת

/ צורית בוטקילה

בתי הקטנה נרדמת
אני מתפללת

בתי הקטנה שואלת לפני השינה
אמא, נכון לא טובא חיה?
אני מבררת, איזו חיה?
והיא עונה מהקטנת
כדי לא לתת לדמיון אפשרויות
חיה... מפחידה
אני מחבבת אותה, היא לא טובא
ומוסיפה
אם היא טובא,
נשאל אותה איך קוראים לה,
ונגיד לה שבבית שלנו כלם חברים
ואז היא כבר לא תהיה מפחידה
אבל היא אומרת
לא אמא
אני לא רוצה שהיא טובא
ואני מתקנת גבולות
אז היא לא טובא
אנחנו נגיד לה שאי אפשר להפנט
בבית שלנו לא נכנסות חיות מפחידות
אני רוצה שהיא תדע שזה סופי
אז אני מוסיפה
נגיד לה שתלך לג'ונגל

הגוף והלב: בין שינה לערות

/ מורן פרארו

אָנִי יְשָׁנָה וְלִבִּי עֹר
קוֹל דוֹדֵי דוֹפֵק פִּתְחֵי לִי
אֲחֵתִי רַעֲיָתִי יוֹנְתִי תַמָּתִי שְׂרָאֲשִׁי נִמְלֵא טֵל קוֹצוֹתַי רְסִיטֵי לִיָּלָה.
(שיר השירים פרק ה, פסוק ב)

הפסוק הזה משיר השירים מהדהד בי במיוחד בחודש אלול. חודש שהוא זמן לחשבון נפש וחיפוש פנימי. התמונה המוצגת נוגעת ומרגשת, אבל גם מעוררת בי עצבות. האוהבים כל כך קרובים, אך לא נפגשים. האהוב דופק ומבקש להיכנס, מביא איתו את רְסִיטֵי לִיָּלָה ומבקש לעורר את עולמה; אך היא מספרת לנו שלמרות שְׁלֵבָה עֹר והיא שמעת את דפיקתו, היא יְשָׁנָה.

ישנם מדרשים הרואים בפסוקים את יחסי האדם עם נפשו, כשני כוחות מנוגדים שפועלים באדם: הגוף והנשמה. אני רוצה להתחבר לפרשנות הזאת. האהובה מספרת לנו על רגע של השהיה. היא שומעת את קריאות הדוד האהוב, אבל כלואה בתוך עצמה, במעין שיתוק, הגוף לא משתף פעולה עם ההתעוררות שכבר מתרחשת בליבה. נראה שמתואר כאן רגע של ניתוק בין הגוף למה שהנפש חפצה בו. זה משקף מצב מוכר מאד בחיים, כאשר אני חושבת שאני ערה כבר למה שליבי רוצה, אבל עדיין לא מסוגלת לפעול. בעצם מעכבת את עצמי, בדיוק כמו בהמשך הפרק כאשר האהובה מגיבה לאהוב, וראשית כל נותנת תירוצים ומהססת, עד שבסופו של דבר כשקמה לפתוח לו "דוֹדֵי חֶמֶק עֶבֶר" והוא כבר הלך.

אם נסתכל על התמונה הזו מבעד לפרשנות הזו של הגוף מול הנפש, נראה ארבעה מצבים שיכולים לנבוע מהפסוק הזה:

אָנִי יְשָׁנָה וְלִבִּי יָשׁוּ

אָנִי עֹרָה וְלִבִּי יָשׁוּ

אָנִי יְשָׁנָה וְלִבִּי עֹר

אָנִי עֹרָה וְלִבִּי עֹר

נסביר כל אחד מהמצבים:

אָנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי יָשׁוּן - אין גוף ואין נפש. אין עשייה ואין מודעות. אין נוכחות בעולם במהותה הפנימית ולא בחיצונית, אין חיבור ותקשורת. מצב סטגנטי, ניתוק ממקור החיים ובעצם שקולה למתה.

אָנִי עָרָה וְלִבִּי יָשׁוּן - יש גוף, אך הנפש כבויה. תפקוד על אוטומט. לא מקשיבה לקול הדפיקה, טוב לה בעשייה שמנותקת מעולם הרגש. קיום חולף וארעי, לא מחובר לשום דבר.

אָנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עָר - המצב המתואר בפסוק. הגוף ישן, אך הנפש פעילה וגועשת. קול דפיקה מרעיד את עולמה, היא יודעת שזה דודה, אבל עדיין במצב של התבוננות והשהיה, לא מסוגלת מיד לקום לעשות מעשה ולנצל את הרגע. קיום שמצפה, אך לא ממומש.

אָנִי עָרָה וְלִבִּי עָר - הסנכרון המושלם. נוכחות פיזית ורגשית עם מודעות מלאה - כמו פיצוץ גרעיני של האני.

אין ספק שהמצב האחרון - "אָנִי עָרָה וְלִבִּי עָר" הוא המושך ביותר והיינו רוצים להיות בו תמיד, אבל הוא גם המצב שהכי קשה להגיע אליו. רובנו רק חולמים על נוכחות מלאה שכזו, ואנשים רבים מעבירים את זמנם בעולם הזה לרוב במצבי הביניים.

"אָנִי עָרָה וְלִבִּי יָשׁוּן" מתאר אנשים רבים, שמתפקדים בעולם ומתקיימים בו בלי נוכחות אמיתית שבה הם עוצרים לחשוב עם עצמם ומה ליבם רוצה. נכון, הם ערים, פעילים, עושים, אבל הלב נותר מאחור מנותק ולא מקשיב לדופק של העולם. בעיני, זה מצב מפחיד יותר לעומת - "אָנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עָר", כשעדיין אין פעולה וסנכרון, אבל הדופק קיים, אנחנו במודעות על התהליך, מאפשרים לעצמנו להתבשל ותוך כדי נוצר הרצון העז למימוש. כאן המצב מעניין יותר, כאן באמת נכתב הסיפור האמיתי של כל אחד ואחד מאיתנו, כשאנחנו עוד בתהליך, עוצרים לבנות כוחות ולומדים להכיר את האהוב וחשוב מכך להתחבר לעצמנו.

אל לנו לפחד מהמצב הזה, גם אם אנחנו מרגישים שהוא מעכב אותנו. חשוב

שנתייחס לעצמנו בחמלה ורחמים ונבין שגם אם אנו שקועים במעמקי הלילה ב- "אֲנִי יְשָׁנָה", עדיין אם הלב ער אז הנשמה יוצרת לעצמה קשרים חשובים. "לְבִי עָר" מסמל את הניצוץ הפנימי הזה שמחכה להתעוררות ומתאוה לעולם, ודרך זה תבוא שעת הכושר להתעוררות מלאה, תוך כדי הקשבה לדופק הפנימי ולזה החיצוני, שבו העולם מבקש לעורר אותנו בעזרתו.

אז, כשיגיע הזמן הזה לפתוח את הדלת, נוכל להכניס את רִסְטִי הַלְיָהּ.

נְגִיד לָהּ שְׁתָּלֶה לְגִיוֹנָגֶל

בְּתִי הַקְּטָנָה נְרִדְתָּם

אֲנִי מְחַפְּלָת

קול דודי דופק: התבוננות חדשה בלב שנהבט

/ יגל הרוש

ישנה תנועת גוף החוזרת על עצמה משך ארבעים יום, מאלול דרך עשרת ימי תשובה ועד ליום הכיפורים. היא, במובן מסוים, הכוריאוגרפיה של הימים הנוראים: האגרוף המכה על החזה במהלך הוידוי על הלב, "כאומר אתה גרמת לי" (החיד"א).

אלא שהשנה חשתי כי הלב הסדוק והחבוט שלנו לא יוכל לעמוד בחבטות נוספות, הוא זקוק לרחמים. תרתי לי אחר דרך שתמתיק את האגרוף המכה על הלב, שתמיר את צליל החבטה. ומצאתי אותה בדרשה מופלאה בספר תיקוני הזהר, שנהוג ללמוד בו בארבעים הימים שבין אלול ליום הכיפורים. הוא הספר שבכוחו להפוך מר למתוק, וחושך לאור.

אחת הדרשות שבסוף הספר (תיקון ס"ט) דורשת את הפסוק משיר השירים (ה, ב):

"אָנִי יְשָׁנָה וְלִבִּי עֹר"

קול דודי דופק פְּתָחֵי־לִי אֲחֹתִי

רְעִיטִי

יוֹנְתִי

תְּמָתִי

שְׂרָאשִׁי נִמְלֵא־טָל קְוֹצוֹתֵי רְסִיטֵי לַיְלָה"

באופן רגיל היינו מפענחים את התמונה משיר השירים כך: האהוב נמצא מחוץ לבית האהובה משך כל הלילה, קווצותיו מלאו רסיסי לילה, והוא עוד מתחנן בפניה, במילות אהבה, שתפתח לו הדלת. אך הזהר מבין אחרת את הפסוק. ברגישות מוסיקלית דקה הוא חש בפעימה החוזרת בפסוק: "אחותי, רעייתי, יונתי, תמתי". אם תפתחו פיכם בזה הרגע ותאמרו בהדגשה את המילים: "אחותי. רעייתי. יונתי. תמתי" תחושו בפעימה החוזרת, כעין פעימות לב. המוסיקה של הפסוק היא מוסיקה של פעימות לב.

וכך מבין הזהר את המשפט "קול דודי דופק" - שהדוד, האהוב, הוא קול הדופק שלי. הדופק האנושי, הוא לא אחר מהאהוב המקיש על דלתות לבו של האדם. זו מחשבה שמעניין לעצור להתבונן ולחוות אותה: להתבונן בדופק האנושי, המלווה אותנו מיום היווצרנו ברחם אמנו, עד ליום לכתנו לארצות החיים בשיבה טובה ב"ה, כלא אחר מאשר נקישות של האהוב על דלתות לבנו בתחינה "פתחי לי, אחותי, רעייתי, יונתי, תמתי". אנו חיים רגע אחר רגע בבקשה בלתי פוסקת של האהוב לפתיחת לבנו. והדבר המפעים הוא שהאהוב, שעד עתה חשבנו שנמצא בחוץ, מקיש מבפנים.

עקב כך מבין הזהר את נקודת העומק של הגלות כסוג של שינה, או מוטב, תרדמת: "אני ישנה..." - הגלות היא מצב בו האדם אינו חש את פעימות נקישות האהוב על דלתות לבו, מצב בו הלב נחוה כריק מבקשת הקרבה של אלהים את האדם.

בדרשת תיקוני הזהר יש כדי לתקן ולהאיר באור יקרות את תנועת החבטה על הלב. היא ממירה את הימים הנוראים לימי רחמים וסליחות: הלב הזה, פסק מלחוש את פעימות האהוב ועל כן שקע בתרדמה, ובתרדמתו חטא. הלב הזה זקוק כעת לעיסוי אוהב. משך כל ארבעים הימים אנו מעסים אותו, מבקשים להשיב אותו לחיים, שלא ייאטם נוכח הזוועות שראה משך השנה האחרונה, עד אשר ישוב לחוש בפעימות האהבה, עד אשר ישוב לשמוע מבעד לפעימות את הקריאה "פתחי לי אחותי..."

ואולי ישנה כוראוגרפיה מקבילה ומשלימה לארבעים הימים שבין אלול ליום הכיפורים, והיא הכוראוגרפיה של סוכות: נטילת ארבעת המינים ונענועם "בהולכה והבאה אל החזה" (הבן איש חי, מתוך לשם יחוד שלפני נטילת לולב). הלב שנחבט, או מוטב, שחזר לפעום פעימות אהבה ושב לחוש את פעימות הדוד הדופק מבפנים, כשר עכשיו להפיץ את הברכה הגנוזה בו "להמשיך החסדים" גלומים בו, כלשון המקובלים, ממנו והלאה לארבע רוחות השמים. עכשיו, אחרי שהלב נשבר, אולי יואיל הדוד להתגלות מבעד לחרכי הלב הסדוק, ויפוצו רחמיו חוצה.

הלב שנחבט באגרופי חרטה
יפתח כמקיץ מחלום בעתה

הלמות היד הקפוצה
החרישה את פעימות
קול הדופק הלוחש
פתחי לי
לא בכח, לא ברעש
רק ברחש
השפתיים
שיגלו
כי בלב
נוטפים
שמים

יונית קריסטל, תיקון דורש עבודה מרובה

דגל שחוק שנאסף מכבישי הדרום. לדברי יונית: "קיבלתי שתי חתיכות דגל, שנותרו כל אחת מצד אחר של הדגל המקורי, ללא כל נקודת חיבור ביניהן. רציתי להשלים אותן תוך שימוש במלאכות מסורתיות. הפכתי אחת מהן, וחברתי אותה לאחותה בעזרת השלמת מגן הדויד ברצועה שארגתי באריגת קלפים. גוף הדגל הושלם באריגת מחצלת מסוף (צמח) בנול אבנים. חשבתי שזהו, אבל הבד של הדגל היה כל כך שחוק, שהיה עלי לקלוע לו שוליים כדי שיוכל לשאת את משקל התיקון. את השוליים קלעתי מעלעלי לולב, בטכניקת הקליעה של הגברים האתיופים. קראתי לעבודה: "תיקון דורש עבודה מרובה". העבודה היא חלק מתערוכה נודדת בשם "משחיקה לתקווה".

התקווה השניה

אפשרות אחרת

/ יגל הרוש

אל תרדי באש מן השמים
בואי ברוך
כגבעול מציץ
מבעד למרצפות סדוקות

מְקוֹר

/ עמוס זרוק

הכל תלוי
בְּנִקְדַּח הַמֶּבֶט
תְּזוּז קֶצֶת
קְשִׁיבוֹת
מָה הַלֵּב־יִזְעַ.
*בהשראת דברי הרבנית ימימה אביטל

פיוט ערש לקפות

/ נדב כהן

(בנועם "ישן אל תרדם")

ישו שכב הרדס, חסה בצל סכף
הס שאון עולם פי נדס, הקשב לפעמוטה
ראה ינו פי תאדס, אבות אוכלים מפטה
עוד זה מדבר וזה קודם:
שכב, בוא בצל אמונתך

נצנוץ אור-כוכב הבט, צלול מבעד צלך
ביו שמים וארץ אפה, חבר לצבא מרומיה
משרתי-אל הם בלכפס, ואפה בלכת לבברך
חפת שמים מעליך
שכב, בוא בצל אמונתך

דפנות כנפי האם פרושות לחבק את גלדה
זמים כפה טרופה שנתו מפחד לילה נודה
ותצפינו בסכפה להשקיט לו מתודה
עפה האם לבנה שוררת:
שכב, בוא בצל אמונתך

בקר בעלה והקצף, שמש יציץ מתוך ענו
עוד ינוסו צללי ערב, בצל שדי תלוננו
מטוב פרי-ארץ תשא, מאשר לה האל חנו
במחול הנצחון תצא
קום, בוא בצל אמונתך

קִבְּתָה מִרְפָּא

/ צורית בוסקילה

שְׂיִהְיֶה צְלָה
מִרְבָּה מִחֲמַתָּךְ שְׁשִׁפְכֶתָּ
הֵיכֵן כּוֹכְבֵי שָׁמַיִם
לְהִרְאוֹת דְּרֹךְ הַנְּעֻלְמֹת
רְבוּ כְּשׁוֹנֵי הָעֶנְף
וְעִדְיוֹ אֵינְנוּ נָחִים בְּצַל כְּנָף

אָנָּה רְפָאנוּ מוֹ הַחַיִּמָּה
וְהוֹשִׁיעֵנו מִגְּשָׁמֵי הַזַּעַם
חֲפֹשְׁתִי בְּעֵבֵי הַיַּעַר
עוֹד עֲצִים שְׁמֵרְכִינִים רֵאשִׁם
שְׁמֵסְכִימִים לְהַשְׁבֵּר
חֲפֹשְׁתִי תְּפִלָּה רְפוּנָה
שְׁאִיו בְּהַ דְּפִים
רַק עֲלִים נוֹשְׁרִים
חֲפֹשְׁתִי אִם גְּדוּלָה
שְׁתִּהְיֶה סָכָה
שְׂיִמִּינָה תְּחַבְּקֵנִי

יונית קריסטל, תיקון דורש עבודה מרובה 2

על אפ הַדְרָף: מהשבות על אפ, אמון ואמונה -

בצלא דמהימנותא

/ רעות עמאר

הרכב עוצר. מדומס מנוע.

רגע מעבר - שהיה.

עוד נשימה אחת, לפני הכניסה בדלת.

התיק יושב בספסל האחורי, מחכה להטען ולחבוק מותניים. לנוח בחדר, עד הפעם הבאה.

שולחת מבט אל המראה הקדמית.

מזהה שם מישהי שאני מכירה. זוג עיניים בורקות וניצוץ צופן סוד-

כזה ששמור לנפש שזה עתה באה מן המסע, שבה מן המרחקים.

התוועדה עם הטבע, התרועעה עם נופים חדשים עם ישנים.

טיפה שנותרה מצלילה במי נחל גליליים רעננים - זוחלת לאיטה במורד הגב... מזכירה את העליה מן הרחצה.

מעבירה מבט לדוושט הגז לרגל רפויה בסנדל רופף, לחלוחית בוך ואבק הדרכים.

מחזירה שוב מבט אל המראה.

עם יד על ידית הדלת משאלת לב אחת; שבסוף הדרכים כולן - אגיע הביתה.

לפעמים נדמה שמסעו של אדם אל הבית הוא מסע מתמשך, כזה שנכנס כמו בטבעות של גזע עץ עתיק - לְפָנֵי וְלְפָנֵים. מקום נחשק ונכסף, שברובד מסוים תמיד נותר בלתי-מושג, במרחק נגיעה. געגוע.

אולי זהו גם מסענו הגדול כעם, להגיע הביתה. מן המקום הזה אל המקום המבוקש - מן התפוצות השונות, אל הארץ הטובה. מן המצוי - אל חזון מתממש. מברית גורל - לברית ייעוד. שני בתים. וגעגוע.

במאורעות השנה החולפת - עם סיומו של חג בית הארעי בצל האמונה והשיבה הביתה; חשנו בטלטלה עמוקה את האדמה רועדת תחת רגלינו. הסדקים נבקעו, החומות נפרצו וקירות הבית קרסו.

האסתטיקה הסיפורית של אחדות המקום והזמן - נשברה. ערעור מושגי המקום - מושג טעון משמעויות, משמותיו של מי שהוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו. וגם ערעור תפיסת הזמן. שנדמה כמו עמד מלכת - אבל רץ.

בפיוטו של המשורר רבי ישראל נג'ארה¹ - 'יערת דבשי', פיוט הנחמה וההבטחה של הדוד לרעה, רווי הגעגוע והאהבה, כשמבקש לתאר הדוד - הקב"ה את חווית המפגש המיוחל והגאולה, מבטיח 'עפה אמיר לך זמנך, אחרי בלתיך ע'דנה'. לומר שחלק מבני, פנימי ומהותי בהשתנות המציאות, בבואה אל גאולה - כרוך בשינוי חווית הזמן.

לפי נג'ארה, בהשראת מסורת יהודית רבת שנים, חזון ההתגלות מאפשר שינוי של הזמן - המרה והחלפה של הזמנים וגם האמרה - כלומר הגבהה והעלאה של הזמן ושל מושא האהבה המשייט בו. לרומם את השעה, לשנות את העיתים ולהחליף את הזמנים. אחרי רשמים שרשמו - עדנה. התחדשות. רעננות.

עוד באותו רגע נורא בפרע פ'רעות ב'ש'ר'אל, עם הבית הפרוץ - הופיעה אם הבית, הנשיות וכוחה. בחז"ל מזוהה האישה עם המילה בית.

המערכה הסוערת - הציגה נשיות על שלל הופעותיה; הנשיות הלוחמת בגבורה בחזיתות השונות. התצפיתניות - שסיפורן הוא פרק שלם וכאוב ולבנו דואב ומתפלל לשלומן, שלום אחיותינו. רבש"צית שהצילה ישוב שלם. רחל מאופקים. לוחמות בעורף ובחזית. הגות ורוח נשית ועוד ועוד. משהו במלחמה הזו נגע בשיתין של הקול, הקיום והעוצמה הנשית.

ימים רבים ליוו אותי והדהדו בי מילותיו של זוהר איכה (זוהר חדש, מדרש הנעלם): 'והשתא אימא לית לן' - ועכשיו אין לנו אמא - אלו הן מילותיהם של בני העם המבכים בחורבן הבית על גלות השכינה;

וְאֵנוּ יִתְמִיּוֹ בְּלֹא אָבָא וְאִמָּא, וּמִסְתַּפְּלִיּוֹ עֵינֵינוּ לְכוֹתְלֵי בֵּיתָא דְאִימָנָא, וְהָא אֶתְחַרְבּ, וְלֹא אֶשְׁכַּחְנָא לָהּ. דִּהֲוֹת זִנְקָא לֹוּ בְּכָל יוֹמָא, בְּיוֹמִין קִדְמָאִין, מִשְׁפִּירֵי דִילָהּ. וְהָוִית נְחִימַת לֹוּ, וּמְמַלְלַת עַל לְבָנָא, כְּאִמָּא לְבָרָה. כְּדָבָר אַחַר (ישעיה סו) כְּאִישׁ אֲשֶׁר אָמוּ תִנְחַמְנֵנוּ וְגו'.

תרגום: וְאֵנוּ יִתְמִיּוֹס בְּלֵי אָב וְאִמָּא, וּמִסְתַּפְּלִים הָעֵינִים לְכוֹתְלֵי בֵּית אִמָּנוּ - וְהָוִית נְחִרְבּ, וְלֹא מְצָאנוּ אוֹתָהּ. שְׁהִיָּתָה מְנִיקָה אוֹתָנוּ בְּכָל יוֹם בְּיָמֵים הָרִאשׁוֹנִים מִהִיפֵי שְׁלָהּ. וְהִיָּתָה מְנַחֶמֶת אוֹתָנוּ, וּמְדַבֶּרֶת עַל לְבָנוּ כְּאִם לְבָנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סו) כְּאִישׁ אֲשֶׁר אָמוּ תִנְחַמְנֵנוּ וְגו'.

משהו בניגוד ובקונטרסט הנורא בין טוב וחסד ימי חג הסוכות, בהם שבנו וביקשנו 'הושע נא' ובשיאם - ליל הושענא רבה. משהו בתחושת ביטחון שהורגש זה עתה בבית הארעי, דווקא ברגע הכניסה הביתה בשמיני עצרת - היה לערעור קיומי עמוק.

חווית ניפוץ ושבר תחושת הביטחון והאמון הבסיסי בעולם. כמו נפשו הרכה של ילד שחוהה התקשרות צורבת ולא-בטוחה.

¹ רבה הראשי של עזה במאה ה-17-16 אשר גם קבור בה

את הכניסה לערב ראש השנה אנו פותחים בתמונת הדמות הנשית 'אָחוֹת קֶטְנָה' הנושאת תפילות ובקשות. שלל דימויים ותיאורי יחסים משפחתיים משוקעים בתפילות ופיוטי ימי הרחמים והסליחות, כמשל ליחסינו עם החיים, העולם וא-להים - לצד דימויי האב, האח והבן לא נפקד מקומן של האם, הבת והאחות.

'בֵּית אֶהוּבֵת אֵל קֶמָה בְּשֹׁחַר תְּתַלְבֵּן אֲדָם כְּתֶמָה כְּצֹחַר שִׁיר לָךְ מְהֻלָּלֵת לְמִנְצָחַ עַל אֵילַת הַשֹּׁחַר'. ניתן לראות בדימויים אלה גילויים שונים, של הנפש, של הנשמה, השכינה, כנסת ישראל. במבט בדימויים הנשיים עולה הקשר של רכות. נועם. חכמה ודרך אחרת לבוא וללכת, לעבור מבואות סתומים. לנגן אהבה.

נדמה כי כל הדימויים הרוויים הללו מיוצגים באופן מיוחד בסוכה - צלא דמהימנותא - צל האמונה. ומתוך הקשר הלשוני ניתן לעמוד על קשר מהותי עמוק בין האם, האמון, האמונה, נאמנות ואולי גם אומנות. אומנות החיים, אומנות האהבה.

האם-השכינה

"השכינה היא אם הבריא כולה, אימו של העולם התחתון ביחוד, אמם של בני־ישראל, אימו של כל יחיד, אם אוהבת, מרחמת־מנחמת.

ובשפת המקובלים: אימא עילאה - בינה, אמא תתאה - מלכות, כנסת ישראל, מטרוניתא, עולמתא שפירתא, אילת־השחר, רחל, בת, ארץ עליונה, חוכמת שלמה, אמירה, דיבור, והרבה כיוצא באלו.

ואנו, אחרוני־אחרונים, יְתָמֵי דְתָמִי, בני הצער אשר כמוהו לא היה... אנו הצמאים וכמהים לגאולה ורק לגאולה - מניחים אנו את ה'בינה' ואת 'חוכמת שלמה' ואת ה'דיבור' ואת ה'הנהגה', ועינינו תועות ומבקשות את האם, את רחל המבכה על בניה, את אילת־השחר, אותה 'עולמתא שפירתא' המתחננת בעדנו ובעד העולם כולו, המביאה גאולה לנו ולכל המדוכאים."

(הלל צייטלין, מתוך המסה 'שכינה')

התיאור מכמיר הלב של צייטלין,² שודאי פגש את צער העולם, מחזיר אותנו למעשה לחויה האנושית הראשונית שלנו בעולם, חווית האם והאימהות. ממנה ניתן להבין את חווית הקשר עם השכינה - הגילוי האלוהי הנשי עלי אדמות.

ניתן לומר שמתוך חווית הילדות הנרשמת בנפשנו, דיוקן האמן - האם והאב שלנו, של בית ילדותנו, אנו מתהלכים במסענו בעולם. עם רשמי

² איש-רוח, הוגה, רב ומקובל שהיה חלק ממנועת הרנסנס החסידי במאה ה-20. נרצח בגטו ורשה בערב ראש השנה תש"ב-1942 כשבידו ספר הזהר והוא עטור תפילין.

האמון הראשוני שצברנו בבית. מכאן יושפעו יחסינו עם האחר והעולם וגם עם א-להים.

'שָׁאֵהוּ בְחִיקָה פְּאֶשֶׁר יִשָּׂא הָאֱמוֹן אֶת־הַיֵּנֶק' (במדבר יא יב)

במילים אלה מתאר משה את משא העם, או שאולי נאמר מנשא העם שנישא עליו. אומן הוא מי שאמון על גידול ופיתוח נפשו ורוחו של האמון - החניך. משה מתאר עצמו כאם מגדלת את העולל, כאשר הוא מכונן ובונה את קשר האמון והאמונה בין העם לא-להים. קשר האם הוא קשר ראשוני וקודם למערכת החוק. קשר אינטואיטיבי, חי המבוסס על אמון ואמונה.

אמונה היא בשלב הראשון השפה הקיומית היסודית של האם עם העולל. בשלב זה האימהות או האומנות, היא החוק באופן שלא ניתן להבחין בין אמונה לבין חוק, שאין הפרדה בין האמונה לבין החוק (אין דיפראנס). בשלב השני החוק בא תחת האמונה. זהו שלב האב. האמונה, החוק והניסיון מתחרים זה עם זה בשלב זה. בשלב השלישי, מצב האמונה כחוק בלתי אמצעי נתפס כמאיים על חוק האב, העושה כמיטב יכולתו להכריחו. החוק והאמונה הם, אם כן, גורמים מתחרים או מתואמים, שמתייצבים במערכת יחסים כזאת או אחרת בהתאמה למבנים חברתיים שונים. היחסים בין הספונטני לנוקשה שונים ואף הפוכים אצל

כל אחד מהם.

(חוק ואמונה: תקציר מנקודת מבט נוספת, פרופ' חביבה פדיה, מתוך: מרחב ומקום - מסה על הלא-מודע התיאולוגי-פוליטי, עמ' 154)

הברית שצריך לחדש

באור השעה והלבנה במילואה ניתן לראות את חג הסוכות - היציאה שוב מן הבית אל בית הארעי - כזמן השיבה לתמימות. או אולי תמימות שניה.³ ניתן לדמות את הסוכה למעין רחם אימהית בה אנו קרויים להתאשפז ובה אנחנו שרויים שבעה ימים - שהם זמן השלמת מעשה הבריאה. אל הסוכה אנחנו מתבקשים לעשות רילוקיישן לשבוע שבו כל צרכינו הבסיסיים הקשורים בהזנה פיזית ורוחנית - נעשים; אוכל, שתיה, לינה, לימוד. וכמובן הכנסת אורחים.

בכך יש שיבה אל הרחם האימהית, אל חווית האמון והביטחון במציאות ובעולם. התיקון יכול להמשך גם למרחב פתוח ומאוורר יותר לכניסה

³ את המושג 'תמימות שניה' טבע הוגה הדעות היהודי עקיבא ארנסט סימון. התמימות הראשונה היא תמימות ילדית של מחן אמון בעולם, על בסיס חוויה ראשונית שטרם פגשה אכזבה צורבת או רוע באופן סודק. התמימות השניה היא תמימותו של מי שעבר מסע כלשהו במפגש עם הניפוז. עם החושך והרוע שבעולם, והוא שב ומעניק לחיים מבט מאמין ואופטימי, יחד עם פיתחון מבט.

ויציאה של אורחים - האחר, הסוכה משולה גם לחוויית הבית בעולם. הסוכה היא למעשה צמצום ההוויה הפיזית האנושית - צמצום גבולות המתאר, למען התרחבות הלב והתודעה. השתת מערכת היחסים על אמון, ולא רק על החוק ואימת הדין.

שְׁמָאלוּ פַחַח לְרֵאשִׁי וַיִּמְיֵנוּ תְּחִלָּתִי

את דעת ההלכה הסוברת שדי לה לסוכה 'בשתי דפנות כהלכתן ושלישית אפילו טפח' - מזהה האר"י הקדוש (פרי עץ חיים, שער חג הסוכות א-ד) כדימוי של יד מחבוקת. כתף וזרוע וכף חובקת. ידו של האהוב נעשית לזרוע האם המערסלת והמגוננת.

וְאֶתְעַדוּ בְּאֶרְבֵּי וְשִׁים כְּבוֹד מְנוּחָתִי
וְאוֹר גְּנוּז לְפָנָיִךָ יְהִי סִתְרִי וְסִכְתִּי
וְתַחַת צֶל כְּנָפֶיךָ תִּנְהַגְנֵנִי אֵת מְחַצְתִּי
(לך אלי תשוקתי, רבי אברהם אבן עזרא)

שיר הערש של הסוכה, היד האימהית הסכה בכפה ('וְשִׁכְתִּי כְּפִי עֲלִיךָ', שמות לג כב) על בית הארעי. משגיחה עליו. עשויים להיות לחוויה מזככת ומתקנת ממאורעות השנה החולפת. הזדמנות למתן אמון מחודש. מציאת אדמת מרפא בטוחה בתוכנו. גם כתרגול חברתי-לאומי, להשתחרר מבית הקבע, לצאת אל הארעי, אל הלא-מוכר. לצאת מאזור הנוחות אל מרחבי האחר. להיות טרמפיסט, להיות עובר אורח. להעז לצאת קצת החוצה ולשוב הביתה ברוח חדשה. אמון ואמונה מחודשים מתוך האפשרות להיות מעורבים עם הבריות במרחב החיצוני. מעורבים זה בזה, בדרך המשותפת שלנו. באמנה בינינו.

לרפא ולאחות לבנו, להתערסל ולהסתופף בצל האם-אמונה. ומשם לשוב ולהכנס אל הבית בענוה, להלך ברגש. מתוך תקוה ומחויבות לתיקון - להתפלל על הדרך. שיעשה הבית לבית.

שחשוב רוח האמונה הפשוטה לנשב בנו ובינינו. ושכינה על ראשנו.

בְּתִי אֵל תִּפְחָדִי כִּי עוֹד אֶזְכְּרֶךָ וּמֵאֲרָץ רְחוֹקָה אֶקְבֹּץ פְּזוּרֶךָ
עוֹד אֶבְנֶךָ וְנִבְנִיתִי בְּיַפְיֶךָ וְהִדְרֶךָ וְגַם אֶמְנֶה אֶת אַחוֹתֶיךָ

(דודי יָרַד לָגְנוּ, רבי חיים הכהן, משירת הבקשות של יהודי מרוקו).

תְּקוּנָה

/ רוּחַם גִּינַת

הִיִּיתִי צְרִיכָה שֶׁהָעוֹלָם יִהְיֶה מְדֻהֵים כְּדֵי לְנַצֵּחַ אֶת זֶה
אָבֵל הוּא לֹא הָיָה
אֲזַ בְּמָקוֹם זֶה אֲנִי סוֹפְרָת אֶת הַבְּרָכוֹת שֶׁלִּי
סוֹפְרָת אַחַת אַחַת
שׁוֹמְרָת בְּפִיט לְאַחַר כָּךְ
כְּמוֹ לְזָרֵק מִטְּבָעוֹת בְּתֵיקָה
בְּתֵיקָה שֶׁיִּחְזְרוּ אֵלַי בְּזִמְנָם.

כאור בשולי הענן

/ רחלי שרייבר

ושבו סתיו וחצבים מתייצבים כבר בצידי הכבישים, בקצות הימים הרוח מנחמת מבערת הקיץ, והשמיים לוחשים חרישית ששנה חדשה מתקרבת.

מבעד למציאות הכאובה וליבנו השבור העונות מתחלפות והזמן מתחדש.

לעיתים נדמה לי שמאז אותו בוקר שבת שהלם בנו, המילים הן לא אותן מילים, מוצאת את עצמי פחות מדברת יותר מאזינה. פוסעת אחרת על האדמה, אותה אדמה שהיינו דורכים עליה במהירות, שועטים ליעדנו, לפתע כבר אינה קרקע יציבה אטומה בוטחת. כעת מאזינה לה יותר, לפעילותיה, לנשימותיה. לומדת לפסוע עליה מחדש, צעד צעד, להכיר את ליבה החי. מרגישה כיצד היא נושאת בתוכה את הפצע והחיים והמוות והכאב והתקווה... האופק גם הוא נגלה לעיננו אחרת לא ידוע, נעלם, מרצד. לעיתים אור מנחם בשוליו מלטף את פצעינו, מציע לנו להרפות, לרגע אחד לנשום.

ברחובות כאבים נשמעים בקול ובלחש, הדיי פיצוצים ממשיכים להדהד ועדכוני חדשות מזמזמים, פיגומי העולם נחשפים והרוח מכה, אנו מיטלטלים יחד מכל גל, חוסר ודאות וכיוון, קיטוב וכעסים עייפות וייאוש. מחליפים תפקידים, מי מחזיק בתקווה מי בפחד מי בכאב ובזעם.

אני חוזרת לאותו רגע בו נחשפו לנגד עינינו הסיוטים שלא יכלנו לדמיין, החורבן האלימות וההרס. מאז אותו בוקר אני מרגישה שכאבי הם כבר לא שלי בלבד, ליבי אינו נחתם בגבולות קיומי, יחד אנו נושאים פצע משותף, ליבנו שבור וכבד, האויר דחוס והאדמה סדוקה.

תמורות הזמן מגלות את היותנו שזורים זה בזה ושזורים בעולם. מגלות חלקיותינו הקטנה, עד כמה לא נוכל להבין לפרש ולתפוס, ויחד עם זאת מגלות גם את חלקנו העמוק בליבו של העולם.

אני מבקשת לשים לב לכל צמח עדין שנבט בגינתי, נזהרת לא לרמוס את דקותו העדינה האמיצה, לקן צופיות שכבר נעזב בסבך העצים. משתאה מהפרדוקסליות הקיומית איך לנוכח ההרט והאכזריות מתגלה גם עדינות החיים וצמיחתן. איך לנוכח חוסר הוודאות הגדול ששוטף את כולנו מתעוררת גם תשומת הלב למה שיש בידינו, לממשות העולם שלפנינו, למפגש האנושי. מבקשת לשים לב איך מלב הקרעים והשבר בוקעת מהאדמה הסדוקה, מהלבבות העייפים, בקשת חיים הצומחת מתוך מציאות חרבה. בקשה לנחמה שבשולי הייאוש והצער. בקשה לאיחוי שאולי היא עצמה מהווה אי בתוך המציאות הסוערת, רגע של אמון בליבו הפועם של העולם, בהתחדשות המציאות, בתקווה.

הנשמה

/ צופיה שישפורטש

הלוואי ונאמץ את תכונות התנשמת,
לשמוע בחדות, בבהירות מדויקת.
להתמקד במה שחשוב
ובעיקר,
לא לעגל פינות- כי זה אפשר.
לא לעגל מחשבות ותהיות,
להיות. פשוט להיות.
להרים את הדגל כשנחוץ,
ולא להשליך את הטרחה על השכן החצוף.
ואולי גם צניעות,
ענוה,
והתמדה
אפשר ללמוד
מדורס לילה.

נשמה פשוטה

/ מיכל שגיא

הולכת נשמה פשוטה, ברגל יחפה, פונה אל בוראה ושואלת בתהייה רמה ושקטה איה הדרך לשוב?

הן יצאנו מעדן ופנינו אל האדמה הטובה, האדמה שנאמר לה כי לא תיתן עוד מטובה, ובכל זאת נותנת. ושבנו עד אלוהינו והוא עננו, כשם שענה לאלהיו ולאסתר ולאבותינו ואימותינו קדמה וימה.

ופונה הנשמה ותוהה מה לי כל אלה? מה לי אוצרות אופיר, הרי לבנון וצוקי הנמרסים? הן את שאהבה נפשי ביקשתי, והוא חומק ועובר בכל דור ודור. ולא מצאתי מרגוע לנפשי ואילו אך מנוחה לכף רגלי ידעתי, דייני.

ויקומו מולה הכלים, והספירות וכל צבא השמים ותאמר היא להם, מה לכם כי תישברו? מה לכם רוב רעש והמולה? ואני את הדממה הדקה ביקשתי את האלף בטרם היות הבית. בטרם ראשית. ללא תכלית.

אז תעלה מולה איילת השחר, קמעא קמעא מן ההרים ותתייצב בפניה ותרכן את ראשה ותאמר. נשמה את, פשוטה ויחפה, מה לך כי תלכי בגדולות ונצורות? הרכיני ראשך בפני הגבורה וההוד והיופי, עמדי איתנה מול העוול, חוזק היד והרשע. דעי כי הכלים לא נשברו, צדק לפני הכבוד יהלך ואמת מארץ תצמח.

אך הנשמה, צחה וברה עמדה זקופה, מבטה בשחר העולה ותאמר, לא, כי עתה לא תוכל עוד לסובבני בכחש. הן עד אליך באתי, הן עשיתי את אשר הוריתנו, אל הארץ ירדתי, הילכתי מעדנות. ואתה, עדי עפר השפלתני ואת רוחך שנתת בי נטלת שוב

שוב

שוב.

אז סבבוה אלים. ניצבו ויאמרו צדקת מאיתנו. עוד תשובי הלום בזמן תום ושלום ותדעי כי לא לשווא סללת דרך במדבר, חצבת בורות נשברים. בנייך ובנותייך מרחוק יבואו וכל דווה ומוכה בך יתנחמו ברחם אינסוף כיונקי שדיים על מים רבים.

אנטומיה של מילים

/ שירי וידן

לפני- היו מילים

זעם, חורבן, אשמה

כעס, עלבון, תקכול

בזמן ש- לא היו מילים.

אחרי- היו מילים

זעם, חורבן, אשמה

כעס, עלבון, תקכול

אחרי אחרי- צריך שיהיו מילים

תקנה, חלום, משמעות

יחד, אמונה, רפוי

ובת

ארגון כולנא שם לו למטרה להדהד ולעצב את השפה
היהודית המסורתית כאפשרות לחיים יהודיים בארץ
ישראל ובתפוצות.

דרך תוכניות חינוך, מנהיגות, אקדמיה וביתי מדרש אנו
מבקשים להשפיע תרבותית וחברתית לאורה וברוחה של
מסורת יהודי ארצות האסלאם והמזרח. מסורת שביטאה
באופן טבעי יהדות מתונה וקשובה המחברת בין מערב
למזרח ובין עתיק לחדש ובכוחה ליצר תשתית לסדר
ציבורי בישראל מתוך המסורת, ותמונת עתיד שכולם חלק
ממנה.

kulna.org.il

תיקון תשרי

| שישה באוקטובר | שמיני עצרת |

כולנא
בית לתרבות, זהות ומסורת
Kulna LLC